

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys Vantaan kaupungin asunnottomien päihdekuntoutujien etätuettujen tukitalojen arjessa

Savolainen, Matilda

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys Vantaan kaupungin
asunnottomien päihdekuntoutujien etätuettujen tukita-
lojen arjessa

Matilda Savolainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2017

Matilda Savolainen

**Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys Vantaan kaupungin asunnottomien päihdekuntoutu-
jien etätuettujen tukitalojen arjessa**

Vuosi	2017	Sivumäärä	45
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten yhteisöllisyys näkyy Vantaan kaupungin asunnottomille päihdekuntoutujille suunnatuissa etätuetuissa tukitaloissa ja mikä sen koettu merkitys tukitalojen asukkaille on. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa ja olen tästä tutkimusraportista jättänyt yksikön nimen mainitsematta tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin suojaksi. Tukitalojen yhteisöllisyyttä ei ole tutkittu aikaisemmin ja sen havainnointi on jäänyt vähäiseksi. Vantaan kaupungilta tuli siis toive, että selvittäisin asukkaiden näkökulmasta miten he näkevät tukitalojen yhteisöllisyyden ja onko sillä merkitystä esimerkiksi päihdeettömyyteen.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin. Teoreettisessa viitekehyksessä olen avannut yhteisön, yhteisöllisyyden, yksinäisyyden, vertaistuen, asunnottomuuden sekä asumispalveluiden käsitteitä ja merkitystä esimerkiksi yhteisöllisyyden ja yksinäisyyden vaikutusta ihmisen terveydelliseen tilaan. Laadullisista tutkimusmenetelmistä hyödynsin aineiston keruussa teemahaastattelua. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluita, joita oli yhteensä kuusi kolmesta eri tukitalosta, kaksi kustakin tukitalosta. Haastattelut antoivat mahdollisuuden tuoda tukitalojen asukkaiden ääni kuuluviin.

Tutkimuksen keskeisimpinä tuloksina olivat yhteisöllisyyden näkyminen yhdessä tekemisen kautta sekä ”kemioiden kohtaamisena” mutta yhteisöllisyydellä ei koettu olevan suurta merkitystä. Haastatteluista nousi kuitenkin esiin se, että ei tarvinnut olla yksin ja samankaltaisten elämäntilanteiden koettiin tukevan omaa päihdeettömyyttä. Myös vertaistuki nousi tärkeänä teeman haastatteluista, mutta sitä haettiin lähinnä tukitalojen ulkopuolelta. Tukitalojen toiminnan kehittämiseksi ehdotankin säännöllistä yhteistä toimintaa asukkaiden kanssa, joka voisi olla esimerkiksi asukkaista itsestään lähtevää, sekä asukkaiden ottamista mukaan tukitalojen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Nämä voisivat yhdessä vahvistaa koettua yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sitä kautta tukea asukkaiden kuntoutumista.

Asiasanat: Yhteisö, yhteisöllisyys, asunnottomuus, päihdeongelma, asumispalvelut

Matilda Savolainen

The visibility and significance of communality in daily life in the remotely monitored supported housing of City of Vantaa for the homeless substance abusers

Year	2017	Pages	45
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to examine how communality is shown in the remotely monitored supported housing of City of Vantaa for the homeless substance abusers and what its significance is for the residents of the supported housing. This thesis was executed in co-operation with City of Vantaa and the author has not mentioned the name of the department to protect the anonymity of the participants in this study. The communality in the supported housing has not been studied before and its observance has been minimal. The City of Vantaa hoped that the author would examine how the residents perceive the communality of the supported housing and does it have any impact on sobriety.

Qualitative research methods were applied in this thesis. The theoretical part discusses the concepts of community, communality, loneliness, peer support, homelessness and housing services and the impacts of e.g. of communality and loneliness to people's state of health. The data was collected by using themed interviews as a qualitative research method. The interviews were individual and there were six interviews in all from three different supported housing, two from each supported housing. The interviews enabled the supported housing residents to express their views.

The results show that the visibility of communality was gained through common activities and that the significance of communality was not great. However, the interviews reveal that the residents did not have to be alone and similar life situations supported their own sobriety. Also, peer support came up as an important theme from the interviews, but the residents searched for it mostly outside the supported housing. For the improvement of the activities in supported housing author suggests regular activities with the residents initiated by the residents themselves and taking the residents along to plan and improve the supported housing activities. All these together could strengthen the experienced communality and the fellowship and therefore support the rehabilitation of the residents.

Keywords: Community, communality, homelessness, substance abuse, housing services

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Yhteisöt ja niissä muodostuva yhteisöllisyys	7
2.1	Yksinäisyyden kokeminen	8
2.2	Vertaistuki ja terapeuttiset yhteisöt	9
3	Asunnottomuus ja päihdeongelmat	11
4	Asumispalvelut	12
5	Asunnottomien päihdekuntoutujien kuntouttavat asumispalvelut Vantaalla	14
6	Tutkimuksen toteutus	15
6.1	Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	15
6.2	Tutkimusmenetelmät	16
6.2.1	Teemahaastattelu	16
6.2.2	Tutkimusaineiston litterointi ja teemoittelu	17
6.3	Tutkimusympäristö.....	18
6.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	19
7	Tutkimusprosessin kuvaus	21
8	Tulokset.....	22
8.1	Yhteisöllisyyden näkyminen tukitalossa ja sen koettu merkitys	23
8.2	Vertaistuen merkitys yleisesti ja sen saaminen ja antaminen tukitaloissa	27
8.3	Tukitalojen asuinviihtyvyyden vaikutus yhteisöllisyyteen	28
8.4	Yleiset säännöt ja käytänteet tukitalojen arjessa	30
8.5	Henkilökunnan rooli ja tuki tukitalojen yhteisöissä.....	32
8.6	Yhteenvedo	33
9	Pohdinta	35
	Lähteet	37
	Liitteet.....	39

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on tutkimus asunnottomien päihdekuntoutujien etätuetujen tukitalojen yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä asukkaiden näkökulmasta. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka on toteutettu yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa. Vantaan kaupungilla oli tarve tutkimukselleni, sillä tutkimusympäristönä olevan yksikön yhteisöllisyyttä ei ole tutkittu aikaisemmin ja sen havainnointi on jäänyt pintapuoleiseksi. Vantaan kaupunki toivoi, että tutkimuksellani selvitän, miten yhteisöllisyys näkyy tukitaloissa ja mikä sen koettu merkitys on tukitalojen asukkaille. Tässä tutkimusraportissa olen jättänyt yksikön nimen pois tutkittavien anonymiteetin suojaamiseksi.

Vantaan kaupungin asunnottomien päihdekuntoutujien etätuetut tukitalot ovat osana kaupungin asunnottomien päihdekuntoutujien kuntouttavia asumispalveluita. Etätuetut tukitalot ovat omakotitaloja, joissa asuminen on soluasumista. Jokaisella asukkaalla on oma lukollinen huone ja yhteisiin tiloihin kuuluvat olohuoneet, keittiöt sekä wc- ja peseytymistilat. Tukitaloissa on yhteensä 20 asukaspaikkaa ja asuminen on päihteetöntä. Tukitaloissa asumisen tavoitteena on valmistaa asukasta siirtymään itsenäiseen asumiseen.

Tukitalojen asukkaat ovat asunnottomia päihdekuntoutujia, jotka tarvitsevat tukea arjenhallintaan ja päihteettömyyteen. Tukitaloissa ei ole selkeää asumisen määräaikaaisuutta, asutut jaksot voivat kestää jopa useamman vuoden, mikäli asukkaan tilanne sitä tarvitsee. Ennen tukitaloon siirtymistä, asukkaalla tulisi olla takanaan päihteettömyyden jakso. Asukkaat ovat pääsääntöisesti miehiä, jotka valitaan haastatteluiden perusteella.

Tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen painopainopiste on yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteissä. Teoreettiseen viitekehykseen olen myös sisällyttänyt teoreettisen katsauksen asunnottomuuden ja päihdeongelmien suhteesta sekä olen määritellyt tuetun asumisen käsitteellisesti ja avannut tuetun asumisen tavoitteita.

Tutkimukseni on toteutettu laadullisin tutkimusmenetelmin. Tutkimusaineiston keräämisessä olen käyttänyt teemahaastattelua ja tutkimusaineiston olen analysoinut teemoittelua hyödyntäen. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluita ja haastatteluita oli yhteensä kuusi. Haastatteluiden keskeisimpänä teemana oli yhteisöllisyys ja muita teemoja on myös tarkasteltu yhteisöllisyyden näkökulmasta. Haastatteluista esille nousseet tulokset olen raportoinut Tulokset -luvussa, jonka jälkeen olen koostanut tuloksista yhteenvedon. Pohdinta - luvussa olen pohtinut tuloksia muun muassa rinnastaen niitä aiempiin tutkimuksiin sekä olen pohtinut kokemustani tutkimusprosessista.

Tutkimukseni tavoitteena on saada kokempuspohjaista tietoa etätuetttujen tukitalojen yhteisöllisyydestä asukkaiden näkökulmasta, jota Vantaan kaupunki voi hyödyntää palveluita kehittäessä. Tavoitteena on myös antaa tutkimuskohteena olevalle yksikölle tietoa siitä, miten asukkaat kokevat yhteisöllisen asumisen sekä mahdollisia kehitysideoita yksikön toiminnan kehittämiseksi.

2 Yhteisöt ja niissä muodostuva yhteisöllisyys

Yhteisöt rakentuvat joko paikallisuudesta tai paikallisuuden rajat ylittävään yhteisön jäseniä yhdistävään ominaisuuteen, kuten esimerkiksi rotuun, uskontoon, harrastustoimintaan ja yhteiskunnalliseen asemaan (Hyypä 2002, 25). Yhteisöt ovat muuttuneet ajansaatossa suljetuista yhteisöistä avoimiksi ja vapaaehtoisiksi. Aluksi yhteisöt muodostuivat suvusta ja kyläyhteisöistä, joiden jälkeen yhteisön käsite laajeni koskettamaan myös kaupunkeja. Keski-ajalla yhteisö ei enää rakentunut pelkästään paikallisuuden pohjalta vaan erilaiset statusyhteisöt, kuten killat, kauppia- ja ammattiyhteisöt, alkoivat muotoutua. Modernin mediateknologian kehityksen kautta muodostui myös uusi yhteisön käsite, virtuaalinen yhteisö. (Kangaspunta 2011, 15-16.)

Yhteisöön kuuluva ihminen on oman yhteisönsä jäsen. Yhteisön jäsenyydellä rajataan ihmiset yhteisöön kuuluviin ja yhteisöön kuulumattomiin. Yhteisön jäsenyyden rajaaminen voi luoda yhteisön jäsenille turvallisuuden tunnetta. Yhteisön jäsenyys voi olla myös merkittävä tekijä yhteisön jäsenen itsetunnon ja itsensä hyväksymisen kannalta. Yhteisöissä vuorovaikutus ja toisen kohtaaminen ovat paljaampaa kuin jokapäiväisessä kanssakäymisessä. Yhteisön jäsenet joutuvat refleктоimaan omia ominaisuuksiaan muiden jäsenten ominaisuuksiin, jonka avulla omien heikkouksien ja vahvuuksien tiedostaminen mahdollistuu. (Hyypä 2002, 25-26.)

Yhteisöön kuuluminen voi yhdenmukaistaa yhteisön jäsenien käyttäytymistä ja toimimista samalla tavalla. Se voi myös vahvistaa hyväksyttyä käyttäytymistä, mikäli yhteenkuuluvuuden tunne jakautuu kaikille yhteisön jäsenille. Tällöin yhteiset arvot ja tavoitteet yleensä saavat paikkansa yhteisön sisällä. Yhteiset arvot, tavoitteet ja uskomukset synnyttävät yhteisössä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistavat myös yhdessä koetut positiiviset kokemukset. (Hyypä 2002, 26-27.)

Yhteisöllisyydessä merkittävää on yhteisön jäsenien tunneperäinen kokemus yhteisöön kuulumisesta (Aro 2011, 38). Yhteisöllisyys kuvastaa parhaiten yhteisön erityisiä ominaisuuksia. Yhteisöllisyyttä voidaan kutsua myös sosiaaliseksi pääomaksi. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yhteisöissä syntyvää yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka esimerkiksi näkyy yhteiskunnassa useina kansalaisjärjestöinä ja toimintaverkostoina. Yksilöllä ei ole sosiaalista pääomaa vaan sitä on yksilöistä rakentuvilla yhteisöillä. Sosiaalisella pääomalla on todettu olevan positiivisia

vaikutuksia ihmisen terveyteen. (Hyypä 2005, 7, 13, 18-19.) Yhteisöissä vallitsevan keskinäinen luottamus yhteisön jäsenien välillä kuvastaa parhaiten sosiaalista pääomaa. Se on yhteisön hyvinvoinnin kannalta välttämätön asia, joka pitää ihmissuhteita koossa ja jonka avulla yhdessä toimiminen on helpompaa. (Hyypä 2005, 33, 123.)

Sosiaalisen pääoman käsitettä sovelletaan sosiaali- ja taloustieteissä paljon, joissa se yhdistetään politiikkaan ja demokratiaan sekä työhön ja taloudelliseen kasvuun. Sitä pidetään monialaisena yhteiskunnallisena ominaisuutena, joka pitää sisällään ihmisoikeudet, oikeudenmukaisuuden sekä yksilön osallisuuden. Laajempaan kokonaisuuteen sillä tarkoitetaan yhteiskunnallisia normeja ja sosiaalisia suhteita, jotka mahdollistavat haluttujen päämäärien toteuttamisen. (Hyypä 2002, 48-50; Hyypä 2005, 15.)

Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat yksilön persoonan rakentumiseen. Esimerkteinä yhteisöllisyyden vaikutuksina ovat toivon ja uskon rakentuminen, yksilön kyky rakastaa sekä normien noudattaminen ja vastuun kantaminen. Yksilö koostuu kehostaan, mielestään sekä yhteisöstään ja yhteishenki on olennainen osa ihmisyyden saavuttamisessa. Ihmisyyden saavuttaminen on osa hyvinvointiamme. (Hyypä 2005, 19-20.)

Afriikkaa pidetään yhteisöllisyyden synnyinseutuna ja siellä yhteisöllisyys on sisälletty kulttuurisesti yhteiskuntaan. Eteläisessä Afrikassa vanha afrikkalainen filosofia Ubuntu tarkoittaa ihmisyyttä, jonka mukaan yksilön olemassaolon rakentavat yhteisö ja osallisuus. Ubuntu koskee jokaista ihmistä kansallisuuteen ja ihonväriin katsomatta. Sen mukaan jokainen ihminen on yhtä arvokas ja jokaista tulee kohdella arvokkaasti. On hyvä kuitenkin huomioida, että suurimmaksi osaksi afrikkalainen yhteisöllisyys on hierarkkista, jossa demokratialle ei ole sijaa. Jokainen yksilö tietää paikkansa yhteisössä. Arvojärjestys yhteisössä mahdollistaa yksilön oikeuksien ja itsensä toteuttamisen rajoittamisen. (Hyle 2014, 33.)

Aikaisemmin yhteisö on määritellyt yksilön, mutta nykyisessä modernissa yhteiskunnassa yhteisöissä korostuvat ihmisen yksilöllisyys, asema sekä rooli (Kangaspunta 2011, 15). Yksilöllistymisen koetaan olevan yhteisöllisyyttä rapauttava ilmiö. Yksilöllistymisessä ihmisen suhde omaan itseensä muodostuu merkittävämmäksi kuin suhteet muihin ihmisiin. Myös ihmisen suhde yhteisöihin on pikkuhiljaa heikentynyt tai irtaantunut. Yhteisöllisyyttä tarjotaankin niin sanotusti ”lääkkeeksi” yksilöllistymisestä muodostuneisiin ongelmiin sekä yksilötasolla että yhteiskunnallisella tasolla. (Saastamoinen 2011, 61, 63.)

2.1 Yksinäisyyden kokeminen

Yksinäisyyttä voidaan pitää yhteiskuntapolitiittisesti merkittävänä sosiaalisena ongelmana, joka on yhteydessä muun muassa syrjäytymiseen ja oikeudenmukaisuuteen. Sen katsotaan olevan

myös yhtenä hyvinvointivajeena. Ihmisen kokema hyvinvointi usein yhdistetään yhteisön jäsenyyden kautta muodostuviin sosiaalisiin suhteisiin. Hyvinvointimme lisäksi myös onnellisuutemme on yhteydessä sosiaalisiin suhteisiin. Voimme siis todeta, että usein ilman sosiaalisia suhteita voimme tuntea itsemme yksinäisiksi. Yksinäisyys voidaankin siis määritellä hyvinvointiamme vähentävänä sosiaalisten suhteiden puuttumisena. (Saari 2009, 9, 14, 22, 42, 237.)

Yksinäisyys ei ole kaikille vapaaehtoinen valinta eikä se ole yhteydessä mihinkään tiettyyn yhteiskunnalliseen sosiaaliseen asemaan. Yksinäisyys voi kuitenkin olla tiedostettu elämäntapa valinta, jota esimerkiksi jotkut kirjailijat ja taiteilijat käyttävät luovuuden lähteenä. Yksinäiseksi ei voida luokitella esimerkiksi yksinasuvia, sillä yksinäisyyttä voidaan kokea myös parisuhteissa. Ihmisellä voi olla vähän ystäviä ja paljon esimerkiksi harrastuksissa muodostuvia sosiaalisia suhteita tai paljon ystäviä, mutta ei yhtään parasta ystävää. (Saari 2009, 22, 25.)

Yleisesti ajatellen yksinäiset ovat vähemmän onnellisia kuin ei-yksinäiset, mutta esimerkiksi molempien ryhmien valtaosa kokee olevansa onnellisia, jolloin yksinäisyyden vaikutukset ovat tällöin suhteellisia. Yksinäisyydellä on kuitenkin todettu olevan vaikutusta ihmisen terveydentilaan. Yksinäiset ihmiset usein laiminlyövät oman terveydenhuollon, heillä on enemmän jännitteitä sosiaalisissa suhteissaan, he kärsivät enemmän univaikeuksista sekä heidän keho tuottaa keskimääräistä enemmän stressihormonia. Myös elämästä nauttiminen on pienempää kuin ei-yksinäisellä. Sosiaalisten suhteiden puuttumista voidaan paikata yhteisöllisyydellä, joka voi tarjota ihmiselle sosiaalisten suhteiden antoisuutta. Yhteisöllisyys myös antaa mahdollisuuden yksinäiselle oman paikan ja identiteetin rakentamiselle. (Saari 2009, 25, 45-46, 221.)

Vaikka yhteisöllisyys vähentäisi huomattavasti yksinäisyyttä, on yhteisöllisyyden tarjoamista ratkaisuksi otettava huomioon se, että syvästi yksinäiset eivät välttämättä hakeudu mukaan yhteisölliseen toimintaan. Kaikilla yksinäisillä ei ole vuorovaikutukseen tarvittavia henkisiä voimavaroja ja sosiaalisia taitoja, mikäli yksinäisyys on syvää. Vuorovaikutus voi olla haastavaa, jos ihminen esimerkiksi epäilee omia sosiaalisia taitoja. Myös yksinäisyyteen liittyvä passiivisuus ja masentuneisuus vaativatkin yleensä yhteiskunnan aktiivista osanottoa. Esimerkkinä yhteiskunnan aktiivisista toimijoista ovat kansalaisjärjestöt, jotka tarjoavat esimerkiksi erilaisille kohderyhmille ammattiauttamista sekä vertaistukea. (Saari 2009, 221-222.)

2.2 Vertaistuki ja terapeutit yhteisöt

Vertaistuen käsite voidaan määritellä lukuisilla erilaisilla määritelmillä. Kaikille vertaistuen määritelmille yhteistä kuitenkin on vertaistuen yhdistäminen erilaisiin elämän vaiheisiin ja ongelmiin, vertaistuen vastavuoroisuus sekä vertaistuen perustuminen kaikkien osapuolten omiin kokemuksiin erilaisista ongelmista ja elämän vaiheista. Vertaistuessa yksilöt vaihtavat

kokemuksiaan vastavuoroisesti, jossa kokemukset samankaltaisista elämän vaiheista ja ongelmista antavat tukea. Vertaistuki voi olla myös yksilölle voimaantumista ja mahdollisuutta muuttua ihmisenä omien voimavarojen ja vahvuuksien tunnistamisen kautta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Vertaistukea voidaan toteuttaa erilaisin tavoin. Näitä tapoja ovat esimerkiksi vertaistukihenkilöt, jossa tuki on kahdenkeskeistä, erilaiset vertaistukiryhmät, joissa ohjaajana voi olla yksi vertaistukiryhmään kuuluvista jäsenistä tai koulutettu vapaaehtoistyöntekijä tai ammattilainen. Vertaistukea voidaan toteuttaa myös Internetissä. Vertaistuen järjestäminen ei ole tietyn tahon vastuulla. Sen järjestäminen voi lähteä kansalaisista itsestään tai se voi olla kolmannen sektorin tai ammattilaistahon järjestämää toimintaa. Mikäli vertaistuen järjestäminen tulee ammattilaistahon kautta, kuuluu se yleensä asiakkaan saamiin palveluihin ja on olennainen osa asiakkaan kuntoutusta. Vertaistuen järjestäminen ei vaadi tietynlaista ympäristöä vaan sitä voidaan järjestää esimerkiksi keskusteluryhmissä, toiminnallisissa ryhmissä, erilaisissa kohtaamispaikoissa tai kahdenkeskisissä tapaamisissa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Vertaistukea saadessaan tulee ihmiselle kokemus siitä, että hän ei ole yksin ongelmiansa kanssa. Vertaiset ovat myös usein eri vaiheissa omissa elämän tilanteissaan, jonka kautta ihminen voi saada uuden näkökulman omaan tilanteeseensa. Vertaistuen avulla ihminen saa välineitä esimerkiksi parempaan arjenhallintaan. Vertaistuki on myös yhdessä tekemistä ja keino saada esimerkiksi ystäviä ja sisältöä arkeen. Tärkeintä on, että osallistujat ovat tasavertaisia toisiinsa nähden ja samaan aikaan voidaan olla sekä tuen saajia että tuen antajia. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Yhteisön hyödyntämistä erilaisten asiakasryhmien hoidossa ja kuntoutuksessa kutsutaan yhteisöhoidoksi. Yhteisöhoidon eri muotoja ovat psykiatrisen ja päihdekuntoutuksen terapeuttiset yhteisöt sekä kasvatukselliset yhteisöt. Näille kaikille yhteistä on vertaisryhmän sosiaalisen vaikutuksen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen kuntoutuksessa. Terapeuttiset yhteisöt ovatkin keskeisiä kuntoutuksen suuntauksia päihde- ja mielenterveyspalveluissa. (Murto 2013, 12.)

Vertaisryhmä on terapeuttisessa yhteisössä keskeinen kuntoutumiseen vaikuttava tekijä. Sen puuttumisen on todettu vaikuttavan negatiivisesti esimerkiksi asiakkaiden kuntoutuksen tuloksiin. Terapeuttisessa yhteisössä vertaisryhmän jäsenet toimivat toinen toisilleen roolimalleina. Jos terapeuttisen yhteisön vertaisryhmä on hyvä, toimivat sen jäsenet toistensa merkittävimpinä auttajina elämän muutoksessa sekä uuden elämäntavan omaksumisessa. Vertaisryhmän kesken käydyt keskustelut ovat myös tukena tunteiden ja menneisyyden käsittelyssä sekä vähentävät yksinäisyyden tunnetta. (Murto 2013, 25.)

Päihdeongelmaisten kuntouttavissa yhteisöissä, sääntöjen luomisesta ja valvonnasta vastaavat usein henkilökunta. Laaditut säännöt selkeyttävät yhteisön elämää sekä antavat yhteisölle turvallisuutta. Ne myös ohjaavat sekä henkilökunnan että asiakkaiden elämää, toimintaa ja käyttäytymistä. Se kuinka säännöt vaikuttavat yhteisön jäseniin, riippuu usein siitä kuinka hyvin he ovat sitoutuneet niiden noudattamiseen. (Murto 201, 27.)

3 Asunnottomuus ja päihdeongelmat

Asuntoa voidaan pitää yhtenä elämän perusedellytyksistä (Saari 2015, 23). Ilman asuntoa on vaikea hoitaa arkisia asioita, kuten esimerkiksi peseytymistä. Asunnottomaksi määritellään yleisesti henkilö, jolla ei ole omaa asuntoa. (Asunto Ensin 2016.) Suomessa asunnottomuutta ei määritellä kuitenkaan pelkästään kaduilla ja metsässä asumisella. Asunnottomiksi luetaan myös henkilöt, jotka asuvat esimerkiksi tukiasunnoissa asunnon puutteen vuoksi, erilaisissa laitoksissa asuvat sekä henkilöt, jotka asuvat tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona. (Saari 2015, 23; Asunto Ensin 2016.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen teettämän selvityksen (2017, 3) mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa oli 6664 yksinäistä asunnotonta, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 2048. Pitkäaikaisasunnottomaksi määritellään henkilö, jonka asunnottomuus on pitkittynyt yli vuoden mittaiseksi tai on ollut toistuvasti asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana (Saari 2015, 23). Selvityksessä asunnottomien perheiden määrä oli 325. Yksinäisten asunnottomien määrä koko Suomessa väheni vuodesta 2015 yhteensä 141:llä ja asunnottomien perheiden määrä väheni 99:llä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2017, 3.)

Asunnottomia oli vuoden 2016 lopussa eniten Uudellamaalla. Yli puolet koko Suomen asunnottomista oli Helsingissä. Vantaalla yksinäisiä asunnottomia oli yhteensä 284, mikä on 163 vähemmän kuin vuonna 2015. Asunnottomien perheiden määrä Vantaalla oli 15, 11 vähemmän kuin vuonna 2015. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2017, 3.)

Asunnottomuus on monimutkainen yhteiskunnallinen ongelma, josta on erilaisia käsityksiä eikä asunnottomuuden ratkaisuun ole yhtä pysyvää ratkaisua (Saari 2015, 136). Asunnottomuuteen johtaneet syyt voidaan jakaa yhteiskunnan rakenteista johtuviin sekä yksilöstä johtuviin. Yhteiskunnan rakenteista johtuvia syitä ovat esimerkiksi asuntojen tarjonta ja hintataso sekä työttömyys ja yksilöstä johtuvat syitä ovat esimerkiksi vähävaraisuus ja velkaantuminen, haasteet elämänhallinnassa, päihde- ja mielenterveysongelmat sekä elämäntilanteen muutokset. (Saari 2015, 139-143 & Asunto Ensin 2016.)

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca on vuonna 2009 julkaissut selvityksen asunnottomien terveydentilasta pääkaupunkiseudun vastaanottoyksiköissä. Aineisto kerättiin

vuosina 2007-2008 osana Asunnottomien palvelujen kehittämisyksikkö-hanketta. Selvityksen tavoitteena oli kehittää asunnottomille tarkoitettuja palveluita siten, että ne tavoittavat myös ne asunnottomat, jotka eivät tartu heille tarjottaviin palveluihin. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 1.)

Soccan selvityksessä asunnottomuuteen johtaneet suurimmat syyt olivat häiritsevät elämäntavat sekä vuokravelat. Päihde- ja mielenterveysongelmat nousivat myös voimakkaasti esille, 89 prosentilla oli joko päihde- tai mielenterveysongelma ja 82 prosentilla oli jonkin asteinen päihdeongelma. Häiritsevään elämäntapaan liittyvät haitat olivat suurimmaksi osaksi asunnosta kuuluva melu sekä rauhattomuudet asuinympäristössä, joihin liittyi hyvin usein päihteiden käyttöä. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 8, 29.)

Vantaan kaupunki on Soccan mukaan asuttanut asunnottomia tukiasuntoihin aktiivisesti. Vantaan tukiasunnoissa on suurimmaksi osaksi päihteettömän asumisen linjaus, jonka vuoksi asuminen on usein kuitenkin päättynyt päihteiden käytön johdosta. Selvityksen mukaan Vantaalla noin yli puolet häiritsevien elämäntapojen vuoksi asunnottomaksi jääneistä olivat jääneet asunnottomaksi tukiasunnoista. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 30.)

Asumisen päättymisen häiritsevien elämäntapojen tai maksamattomien vuokrien vuoksi vaikeuttaa asunnon vuokraamista vastaisuudessa niin kunnallisilta kuin yksityisiltä markkinoilta. Esimerkiksi VVO ja SATO eivät vuokraa asuntoja, mikäli henkilöllä on aikaisempi merkintä häiriökäyttäytymisestä ja vuokraveloista. Myös suurin osa vuokranantajista vaatii puhtaita luottotietoja, joihin tulee merkintä maksamattomien vuokrien mennessä ulosottoon. Mikäli asunnon vuokraaminen ei onnistu tavallisin keinoin, ainoaksi vaihtoehdoksi jää Sosiaalitoimen asunnot ja tukiasunnot. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 32.)

Asunnottomuuden syistä häiritsevät elämäntavat ja maksamattomat vuokrat ovat usein johtaneet asunnottomuuteen toistuvasti. Soccan selvityksessä 37 prosenttia vastaanottoyksiköissä asuvista olivat toistamiseen asunnottomina. Näiden edellä mainituiden syiden toistuminen tekevät asunnon saamisesta haasteellisempaa ja voivat jopa estää pääsyn Sosiaalitoimen asuntoihin ja tukiasuntoihin. Tilanteen ollessa vaikea, jää viimeiseksi vaihtoehdoksi yleensä asuntola tai vastaanottoyksikkö. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 34-36.)

4 Asumispalvelut

21§ ”Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia

suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua.

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla.

Palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. ” (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014)

Asumispalveluilla tarkoitetaan asuntoa ja asumiseen tarvittavia palveluita. Näitä palveluita voivat olla esimerkiksi asumiseen liittyvien taitojen arviointiin ja kehittämiseen kohdistuvat palvelut, hoito- ja hoivapalvelut, yksilölliseen apuun kohdistuvat palvelut sekä ateriat-, vaatehuolto-, hygieniat- ja siivouspalvelut. Tarvittavat palvelut voivat olla myös näiden yhdistelmiä. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Asumispalveluissa asuminen järjestetään usein yksittäisessä asunnossa, asuntojen muodostamassa ryhmässä tai asumispalveluyksikössä. Asumispalveluiden järjestämisestä on säädetty tarkemmin sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja kehitysvammaisten erityishuoltolaissa. Palveluiden on kuitenkin oltava riittävän kattavia riippumatta siitä, minkä lain perusteella niitä järjestetään. Asumispalvelut kuuluvat kunnan järjestettäviin palveluihin, eikä niitä voida evätä esimerkiksi kunnan määrärahojen vähäisyydellä. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Asumispalvelut ovat suunnattu niille henkilöille, jotka tarvitsevat tukea ja palveluita asumisen onnistumiseen. Näitä henkilöitä usein ovat vanhukset, kehitysvammaiset sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujat. Järjestettävien palveluiden tavoitteena on, että asumisolojen puutteellisuus ei aiheuta esimerkiksi laitoshoidon tarvetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Asumispalvelut voidaan jakaa kolmeen eriasteiseen tukimuotoon; tuettu asuminen, palveluasuminen sekä tehostettu palveluasuminen. Tuettua asumista ja palveluasumista tarjotaan niille, joille omaan asuntoon järjestettävät palvelut eivät riitä. Tehostettua palveluasumista järjestetään taas henkilöille, jotka tarvitsevat paljon tukea, hoivaa ja valvontaa. Tehostetussa palveluasumisessa henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Asumispalveluita tuottavat kunnat, järjestöt sekä yksityiset yrittäjät. Kunnan tarjoamiin asumispalveluihin haetaan kunnan omien vanhus-, vammais-, mielenterveys- tai päihdepalveluiden kautta. Tarjottavista palveluista maksetaan palvelun järjestäjän hinnoittelun mukaisesti ja asumisesta yleensä maksetaan vielä erikseen vuokrasopimuksen mukaista vuokraa. Palveluiden valvonnasta vastaavat kunnat kuntakohtaisesti sekä valtakunnallisesti sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä aluehallintovirastot. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

5 Asunnottomien päihdekuntoutujien kuntouttavat asumispalvelut Vantaalla

Asunnottomille on tarjolla tukea asumiseen, joka on kunnan tarjoamaa tai kunnan ostamaa kolmannelta sektorilta tai yksityisiltä palveluntarjoajilta. Oikeudet ja velvollisuudet määritellään samoin kuten tavallisen vuokralaisen, mutta tarpeiden vaatimasta toimenpiteistä neuvotellaan asukkaan, palvelun tilaajan sekä sijoituskohteen, esimerkiksi asumispalveluyksikön, henkilökunnan kesken. Tavoitteena on asumisen ja arjen onnistuminen. (Johansson 2013, 157-158.)

Vantaan kaupungin päihdekuntoutujien kuntouttavat asumispalvelut ovat suunnattu asunnottomille vantaalaisille. Asumispalvelut jakautuvat kolmen yksikön kesken, Koisorannan palvelukeskuksen, Tuetun asumisen ja työtoiminnan sekä Pähkinärinteen asumispalveluyksikön kesken. Yksiköt tarjoavat eriasteista tukea päihteettömyyteen ja arjenhallintaan. Palvelut ovat tarkoitettu vantaalaisille täysi-ikäisille. (Vantaa 2017.)

Koisorannan palvelukeskus tarjoaa päiivystysluonteista asumista, yhteisöasumista sekä pienyksiöasumista. Tuettu asuminen ja työtoiminta tarjoavat yhteisöasumista, tuettua asumista kerrostaloasunnoissa sekä kuntouttavaa työtoimintaa työpajalla. Palvelut ovat tarkoitettu jo jonkin aikaa ilman päihteitä olleille. Pähkinärinteen asumispalveluyksikkö koostuu 33 huoneiston kerrostalosta ja kohderyhmänä ovat mielenterveys- ja päihdeongelmaiset pitkäaikaisasunnottomat. Jokaiselle asukkaalle nimetään omaohjaaja. (Vantaa 2017.)

Vantaan kaupungin kuntouttavissa asumispalveluissa, lukuun ottamatta Koisorannan palvelukeskuksen asumispäiivystystä, Tuetun asumisen ja työtoiminnan etätuettuja kerrostaloasuntoja ja Pähkinärinteen asumispalveluyksikköä, asuminen on päihteetöntä. Asumispalveluihin haetaan pääsääntöisesti kuntouttavan asumisen hakemuslomakkeella ja haastatteluilla. Koisorannan palvelukeskuksen asumispäiivystykseen ei erikseen tarvita lähetettä. (Vantaa 2017.)

Kuntouttavien asumispalvelujen tarkoituksena on tukea päihdeongelmaisen kuntoutumista yhdistämällä tarvittavat asumis- ja tukipalvelut. Tavoitteena on asukkaan toimintakyvyn ja arjenhallinnan koheneminen, jotta palaaminen tavalliseen asumiseen tai jatkaminen muihin

palveluihin onnistuisi. Arjenhallintaa ja vastuunottoa tuetaan osallistamalla asukkaita yhteisökokouksien, erilaisten ryhmien sekä siivoukseen osallistumisen avulla. (Råman 2007, 59-60.)

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvaan tutkimukseni toteutusta. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja olen jakanut tutkimuksen toteutuksen osat omiin alalukuihin. Ensimmäiseksi avaan tutkimukseni taustan ja tavoitteet tutkimuskysymyksineen. Tutkimuksen taustan ja tavoitteiden jälkeen jatkan toteutuksen kuvaamista avaamalla lyhyesti käyttämiäni tutkimusmenetelmiä teoreettisesti sekä miten tutkimusmenetelmien soveltaminen käytännössä tapahtui. Kolmantena osana tutkimukseni toteutusta olen kuvannut tutkimusympäristönä olevia tukitaloja ja viimeisessä osassa olen pohtinut tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta.

6.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Tutkimukseni aihe syntyi yhteistyössä työelämäkumppanin Vantaan kaupungin kanssa. Aiheen syntyyn vaikuttivat myös omat mielenkiinnon kohteeni päihdekuntoutujien yhteisöllisyyteen liittyen. Vantaan kaupungilla oli tarve tutkimukselleni, sillä tutkimuskohteena olevat asunnottomien päihdekuntoutujien tukitalot ovat etätuettuja, joissa henkilökunnan tarve läsnäololle ei ole viikoittaista. Tukitaloissa ei myös ole strukturoitua päiväohjelmaa, joka voisi mahdollisesti luoda pohjan yhteisöllisyydelle. Näistä syistä tukitalojen yhteisöllisyyden havainnointi on jäänyt pintapuoliseksi. Vantaan kaupunki toivoi, että tutkimuksellani selvittäisin tukitalojen yhteisöllisyyttä.

Tutkimuksen aiheen tarkentaminen ja rajaaminen jäivät minulle ja sain muokata aihetta itselleni sopivaksi ja miettiä siihen sopivat tutkimusmenetelmät. Tutkimukseni aiheen rajasin yhteisöllisyyden näkymiseen ja sen merkitykseen. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää asiakkaiden näkökulmasta, miten yhteisöllisyys näkyy Vantaan kaupungin asunnottomien päihdekuntoutujien etätuettujen tukitalojen arjessa ja mikä sen merkitys on asukkaille. Tavoitteena on myös tuottaa Vantaan kaupungille palveluiden kehittämistyöväline, joka perustuu kokemuspohjaiseen tietoon. Tukitalojen yhteisöllisyyttä ei ole aikaisemmin tutkittu, joten tutkimukseni antaa hyvän pohjan jatkotutkimuksille.

Tutkimuskysymykset ovat:

Miten yhteisöllisyys näkyy tukitaloissa?

Mikä yhteisöllisyyden merkitys asukkaille on?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni aineistonkeruu menetelmänä olen käyttänyt teemahaastattelua ja aineistonanalyysissä olen hyödyntänyt teemoittelua. Tutkimusmenetelmät valitsin menetelmien sopivuuden perusteella. Teemahaastattelu tuntui ainoalta mahdolliselta menetelmältä, joka parhaiten tukisi tutkimukseni tarkoitukseni ja asiakaslähtöisyyttä. Tutkimusaineiston teemoittelu menetelmänä tuntui myös luonteelta, sillä tutkimusaineisto oli kerätty teemahaastattelulla. Olen jakanut teemahaastattelun ja tutkimusaineiston teemoittelun omiin alalukuihin antamaan selkeämmän kuvan menetelmien käytöstä.

6.2.1 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Haastattelulla saadaan esimerkiksi tietoa siitä mitä tutkittava ajattelee ja miksi toimii niin kuin toimii. Haastattelun ehkä tärkeimpänä etuna voidaan pitää joustavuutta. Siinä haastattelija voi esittää kysymykset halutussa järjestyksessä, toistaa tarvittaessa kysymys sekä oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä. Haastattelu antaa myös mahdollisuuden keskustelulle, haastattelutilanteen havainnoinnille sekä haastateltavien valitseminen voidaan rajata heidän kokemusten perusteella. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 71 - 74; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 205 - 206.)

Teemahaastattelu on yksi haastatteluun sovellettavista menetelmistä. Sitä hyödynnetään usein kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa, sillä se vastaa hyvin laadullisen tutkimuksen lähtökohtia. (Hirsjärvi ym. 2010, 208.) Teemahaastattelu on luonteeltaan puoliksi strukturoitu, mutta haastattelurunko voi vaihdella lähes avoimesta täysin strukturoituun. Teemahaastattelussa korostuvat tutkittavan tulkinnat asioista sekä niiden merkitys. Teemahaastattelua ohjaa ennalta valitut keskeiset teemat sekä niiden tarkentavat apukysymykset. Ennalta valitut keskeiset teemat pohjautuvat yleensä jo tutkittavasta kohteesta ennalta tiedettyyn teoreettiseen viitekehykseen sekä tutkimuksen tutkimuskysymyksiin. (Sarajärvi ym. 2009, 75.)

Tutkimukseni haastattelut olivat yksilöhaastatteluita. Alkuperäisen suunnitelmani mukaan haastatteluihin kutsuttiin kahdeksan tukitalojen asukasta. Haastateltavat valittiin ensisijaisesti niistä, jotka olivat asuneet tukitaloissa yli kolme kuukautta ja toissijaisesti ne ketkä olivat asuneet tukitalossa yhdestä kolmeen kuukauteen. Haastatteluihin ilmoittautui yhteensä kuusi tukitalojen asukasta, joista neljä täytti ensisijaisen valintakriteerin ja kaksi toissijaisen valintakriteerin.

Haastattelut järjestettiin tukitaloissa, asukkaiden omissa huoneissaan. Haastateltavat jakautuivat kolmen tukitalon kesken, kustakin tukitalosta ilmoittautui kaksi asukasta. Haastatteluiden kesto vaihteli 16 minuutista 47 minuuttiin.

Haastatteluita ohjasi neljä keskeisintä teemaa; yhteisöllisyys, asuinviihtyvyys, yleiset säännöt ja käytänteet sekä työntekijöiden rooli. Kaikkia teemoja käsiteltiin yhteisön ja yhteisöllisyyden näkökulmasta ja teemahaastattelurungon tarkentavat apukysymykset laadin niiden mukaisesti.

6.2.2 Tutkimusaineiston litterointi ja teemoittelu

Laadullisen tutkimusaineiston kirjoittamista puhtaaksi kutsutaan litteroimiseksi. Tutkimusaineisto voidaan litteroida kokonaisvaltaisesti tai tutkimuksen lähtökohtien mukaisesti valikoiden. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole tiettyä periaatetta, mutta ennen tutkimusaineiston litteroinnin aloittamista, tulisi tiedossa olla minkälaista analyysiä halutaan tehdä. (Hirsjärvi ym. 2010, 222.)

Laadullisen tutkimuksen aineisto voidaan analysoida monella eri tavalla. Analyysimenetelmä valitaan usein siten, että se vastaa parhaiten tutkimuskysymyksiä. Analyysimenetelmä vaihtoehtoja on useita, eikä niissä ole tarkkoja sääntöjä. Tämän vuoksi laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan kokea haastavaksi. Laadullisen tutkimuksen yleisimmät analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi sekä keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2010, 224.)

Laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmässä teemoittelussa painoarvo on siinä, mitä kustakin teemasta eli aiheesta on sanottu. Teemoittelun ideana on se, että aineistosta etsitään teemoja kuvaavia näkökulmia, joita voidaan verrata keskenään. Teemahaastattelun käyttämisestä aineiston keruumenetelmänä helpottaa tutkimusaineiston teemoittelua, koska siinä käytetyt teemat jäsentävät jo itsessään tutkimusaineistoa. (Sarajärvi ym. 2009, 95.)

Litteroin tutkimusaineistoni kokonaan sanasta sanaan korjaamatta tutkittavien käyttämiä ilmaisuja. Sanasta sanaan litterointi oli tutkimukseni aiheen kannalta tärkeää, sillä kaikki saatu tieto oli arvokasta.

Tutkimusaineistoni analysoin teemoitellen aineiston teemahaastattelurunkoni mukaisin teemoin. Teemoittelussa hyödynsin eri värejä, jotta tutkimusaineistosta sai selkeämmän kuvan. Tutkimusaineiston teemoittelun jälkeen kirjoitin tutkimuksen tulokset.

6.3 Tutkimusympäristö

Vantaan kaupungin asunnottomien päihdekuntoutujien etätuetut tukitalot ovat omakotitaloja, joissa asuminen perustuu yhteisölliseen soluasumiseen. Jokaisella asukkaalla on oma huone ja yhteisinä tiloina ovat olohuone, keittiö sekä vessat ja peseytymistilat saunoineen. Tukitaloja on yhteensä viisi, joissa asukaspaikkoja on yhteensä 20. Asukaspaikat ovat jakautuneet tukitaloihin kolmesta kuuteen. Aineistonkeruun aikana tukitaloissa asui yhteensä 12 asukasta. Tukitaloissa asuminen perustuu vuokrasopimukseen, tukisopimukseen, järjestyssääntöihin sekä yhdessä sovittaviin yleisiin käytäntöihin. Vuokrasopimukset ovat määräaikaista ja ne laaditaan ajoille kolme kuukautta + kolme kuukautta ja tämän jälkeen vuokrasopimukset laaditaan kuuden kuukauden ajaksi kerralla. Tukitaloissa on mahdollista asua pitkäaikaisesti, mikäli asukkaan tilanne sitä tarvitsee.

Tukitalojen tarkoituksena on tarjota päihteen asuinympäristö, jonka tavoitteena helpottaa siirtymistä itsenäiseen asumiseen tai muihin palveluihin. Asuminen edellyttää osallistumista kerran kuukaudessa järjestettäviin talopalavereihin sekä talojen ylläpitäviin kuuluihin töihin esimerkiksi siivoamiseen. Asumisen ajaksi laaditaan kuntoutussuunnitelma, joka tarkistetaan puolen vuoden välein. Asumisen onnistumista ja tavoitteiden toteutumista seurataan myös väliarvioinneilla ennen uuden määräaikaista vuokrasopimuksen laatimista.

Tukitalojen päihteettömyyttä valvotaan satunnaisilla alkometrin puhallutuksilla ja huumausaine-seuloilla. Puhallutuksesta tai seuloista kieltäytyminen ymmärretään aina positiiviseksi tulokseksi. Mikäli testit ovat positiivisia, tulee talosta poistua ja takaisin saa tulla vain negatiivisten tuloksen annettua. Tukitalojen yksiköllä on Koisorannan palvelukeskuksen kanssa sopimus asukkaiden yöpymisestä asumispäivystyksessä, mikäli asukas on päihtynyt. Jos päihteen käyttö muuttuu hallitsemattomaksi, tehdään yhdessä asukkaan kanssa hoidontarpeenarviointi sekä mahdollinen hoitoonohjaus. Laitoskuntoutusjakso ei katkaise asumista tukitaloissa.

Tukitalot ovat asuinviihtyvyydeltään kodinomaisia ja talojen sisustukseen on panostettu. Asuinhuoneiden koot vaihtelevat ja ne ovat valmiiksi kalustettuja. Huoneen koosta riippuen, huoneessa on sänky, työpöytä, vaatekaapit ja joissakin isommissa huoneissa on sohva tai nojatuoli. Asukkaat saavat halutessaan tuoda huonekaluja huoneisiinsa, mikäli ne mahtuvat. Tätä ei kuitenkaan asukkaille suositella. Yleisin asukkaiden tuoma huonekalu on televisio.

Tukitalojen olohuoneet ovat kalustettu sohvalla, nojatuoleilla, kirjahyllyillä sekä televisiolla olohuoneen koosta riippuen. Olohuoneen kalustuksessa tärkeintä on, että istumatilaa on kaikille. Keittiöt ovat tukitaloissa varustettu tärkeimmillä kodinkoneilla ja astioilla. Asukkaiden ei tarvitse tukitaloon saapuessaan tuoda esimerkiksi astioita. Keittiöissä on

yleensä kaksi jääkaappia, jotta kaikilla asukkailla on tilaa omille ruuilleen. Isoimmassa tukitalossa, jossa asukaspaikkoja on kuusi, keittiö on varustettu kahdella hellalla, jotta useampi asukas mahtuu samaan aikaan ruokaa laittamaan. Samassa tukitalossa on myös kaksi olohuonetta.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyteen liittyvät ongelmat kytkeytyvät valtaosin tutkimustoimintaan. Näitä eettisiä ongelmia ovat esimerkiksi tutkimukseen osallistuvien tiedottaminen, tutkimusmenetelmien luotettavuus, tutkittavien anonymiteetti sekä tulosten esittämistapa. Tutkimuksen aiheen valinnassa on myös hyvä pohtia, millaisista lähtökodista aihe valitaan ja miksi tutkimus tehdään. (Sarajärvi ym. 2009, 128 - 129.)

Tutkittaville tulee ymmärrettävästi selvittää tutkimuksen tavoitteet, tutkimuksessa käytetyt menetelmät sekä tutkimukseen liittyvät mahdolliset riskit, jotka voivat esimerkiksi haitata tutkittavan fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Tutkimukseen osallistuminen tulee olla tutkittaville vapaaehtoista ja tutkittavan tulee tietää mistä tutkimuksessa on kyse suostumusta annettaessa. Tutkimusprosessin edetessä tutkijan tulee huolehtia tutkittavien oikeuksista ja hyvinvoinnista ja mahdolliset ongelmat tulisi käsitellä etukäteen. (Sarajärvi ym. 2009, 131.)

Tutkimuksen tulosten esittämisessä tulee huomioida tulosten luottamuksellisuus. Tuloksia ei luovuteta ulkopuolisille ja niitä käytetään vain kohdennettuun tutkimukseen. Tutkittavien henkilöllisyys on myös pidettävä salassa ja tutkimuksen tulokset on esitettävä siten, että tutkittavien anonymiteetti säilyy. Tutkittavat voivat erikseen antaa luvan nimen julkaisemiseen, mutta tutkimuseettisten ohjeiden mukaan se ei ole suositeltavaa. Tutkimuksen tulosten esittämisessä on vielä muistettava tulosten rehellisyys. (Sarajärvi ym. 2009, 131.)

Tutkimukseni on toteutettu tutkimuseettisten ohjeiden mukaisesti. Tutkimukseni aihe syntyi tutkimuskohteena olevan Vantaan kaupungin tuetun asumisen yksikön toiveista sekä omista mielenkiinnon kohteista. Yhteistyökumppani halusi tutkimuksella tuoda asiakkaiden näkökulman esiin tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukselleni on Vantaan kaupunki myöntänyt tutkimusluvan (liite 1).

Tutkimukseen osallistuminen oli haastateltaville vapaaehtoista. Tutkimukseen ilmoittautuneita henkilöitä tiedotettiin etukäteen saatekirjeellä (liite 2), jossa on mainittu haastatteluiden vapaaehtoisuus, haastatteluiden nauhoittaminen, tulosten käyttäminen julkisessa raportissa sekä tulosten luottamuksellisuus. Saatekirjeessä myös kerrottiin, mihin tarkoitukseen tutkimus tehdään.

Haastattelut järjestettiin tukitaloissa yksilöhaastatteluina ja tutkimukseen osallistuville annettiin suostumuslomake (liite 3), jossa osallistujat antoivat suostumuksen haastatteluiden nauhoittamiseen ja allekirjoituksella ymmärsivät osallistumisen vapaaehtoisuuden ja tulosten hyödyntämisen julkisessa tutkimusraportissa.

Haastatteluiden järjestäminen tukitaloissa osaltaan rikkoi tutkittavien anonymiteettiä, sillä osa asukkaista oli paikalla ja tiesivät mistä oli kyse. Haastattelut kuitenkin pidettiin tutkittavien omissa huoneissa, jotta muut asukkaat eivät kuulleet haastatteluiden sisältöä. Haastattelujärjestelyihin päädyttiin yhdessä tukitalojen yhteyshenkilön kanssa, joka toi esille sen, että mikäli haastattelut olisi järjestetty yksikön toimistossa, ei tutkimukseen olisi välttämättä osallistunut kukaan. Syyksi mainittiin tukitalojen sijainti suhteessa yksikön toimistoon ja suurin osa tukitalojen asukkaista kulkevat julkisilla kulkuneuvoilla.

Tutkimustulokset on raportoitu siten, että tutkimukseen osallistujien henkilöllisyys on suojattu. Nimiä ei ole julkaistu sekä haastatteluaineistosta hyödynnettyjä suoria lainauksia on käytetty siten, että haastateltavien nimettömyys säilyy. Tukitalojen yksikön nimi on myös jätetty tutkimusraportista ja liitteistä pois, sillä yksikkö on suhteellisen pieni ja tukitaloissa asukaspaikkoja on yhteensä vain 20. Yksikön nimi olisi mahdollisesti voinut paljastaa tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyyden. Tutkimukseen osallistujien anonymiteettiä suojattiin myös haastattelu aineiston säilyttämisellä tietokoneella salasanalla suojattuna. Tutkimusaineisto tuhottiin tutkimusraportin valmistuttua.

Haastattelut pyrittiin toteuttamaan asiakaslähtöisyyttä kunnioittaen. Teemahaastattelu menetelmänä antoi mahdollisuuden asiakaslähtöiseen haastatteluaineistoon. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yhteisöllisyyden näkyvyyttä ja merkitystä asiakkaan näkökulmasta ja teemahaastattelu menetelmänä oli ainoa mahdollinen menetelmä asiakaslähtöisyyden saavuttamiseksi. Teemahaastattelurunko rakennettiin siten, että tutkimukseen osallistuvien ääni saatiin kuuluviin. Tutkimukseen osallistuminen myös antoi osallistujille mahdollisuuden päästä vaikuttamaan Vantaan kaupungin kuntouttavien asumispalveluiden kehittämiseen.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on yksi osa tutkimusprosessia ja eettistä pohdintaa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta on hyvin erilaisia käsityksiä ja eri asioita painottavia kysymyksiä. (Sarajärvi ym. 2009, 134.) Tutkimukseni luotettavuuden olen pohtinut tulosten yleistettävyyttä sekä haastatteluilanteihin liittyviä asioita. Yleistettävyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset tulisi voida rinnastaa muuhunkin kuin tutkimuskohteena olevaan ilmiöön. Laadullisen tutkimuksen menetelmillä saadaan syvällistä tietoa, mutta tulosten yleistettävyys on vaikeampaa. Laadulliset tutkimusmenetelmät sopivat hyvin esimerkiksi esitutkimukseen ja hypoteesien rakentamiseen. (Alasuutari 2011, 231, 235.)

Tutkimukseni luotettavuutta pohdittaessa esille ensimmäiseksi nousee tulosten yleistettävyys. Tutkimukseen osallistui kuusi henkilöä, joten tuloksia ei voida yleistää kuin tutkimuskohteena olleeseen yksikköön. Alkuperäisesti tutkimukseen tavoiteltiin kahdeksaa osallistujaa.

Tutkimuksen luotettavuudessa havaitsin myös sen, että tutkimukseen osallistuvat olivat minulle entuudestaan tuttuja. On siis tärkeää pohtia uskalsivatko tutkimukseen osallistujat kertoa enemmän asioista vai antoivatko he sellaisia vastauksia kysymyksiin, joita olettivat minun haluavan. Tuloksista on kuitenkin havaittavissa hyvinkin vastakkaisia mielipiteitä.

Tutkimuksen luotettavuudessa on huomioitava myös se, että alkuperäisen suunnitelman mukaisia yli kaksi kuukautta tukitalossa asuneita henkilöitä tutkimukseen osallistui vain neljä ja kaksi osallistujaa oli asunut tukitaloissa vain yhdestä kuukaudesta kahteen kuukauteen. Heillä ei ollut vielä riittävää kokemusta tukitalojen yhteisöllisyydestä ja se myös nousi heidän antamissaan vastauksissaan ilmi. Yhdellä haastateltavalla oli myös kiire seuraavaan tapaamiseen ja hänen haastattelu kesti noin 30 minuuttia, joten on mietittävä vaikuttiko tämä haastattelun sisältöön.

7 Tutkimusprosessin kuvaus

Tutkimukseni aihe alkoi muotoutumaan ensimmäisen kerran, kun suoritin ensimmäistä työharjoitteluani Koisorannan palvelukeskuksessa. Koisorannan palvelukeskuksessa on yksi asumisyhteisö, jonka toiminta perustuu yhteisöhoitoon, joka herätti kiinnostukseni yhteisöllisyyttä ja sen hyödyntämistä päihdepalveluissa kohtaan. Sopivan yhteistyökumppanin löydyttyä Vantaan kaupungilta, jatkoin aiheeni työstämistä pidemmälle.

Tutkimusprosessi lähti käyntiin yhteisellä tapaamisella yhteistyökumppanin kanssa syksyllä 2015, johon osallistui yksikön esimies sekä tutkimuskohteena olevien tukitalojen sosiaalityöntekijä. Tapaamisella ideoitii yhdessä tutkimuksen aihetta ja käytiin läpi yhteistyökumppanin toiveita tutkimukseen liittyen. Kun toiveet tutkimuksen suhteen olivat selvillä, jatkoin aiheen kehittämistä eteenpäin rajaamalla aiheen ja tutkimuskysymykset. Tutkimusaiheeni hyväksyttiin Laurea-ammattikorkeakoulussa syksyllä 2015, jonka jälkeen tapasin ohjaavan opettajani ensimmäisen kerran. Tapaamisella asetettiin tavoitteet tutkimussuunnitelmalle ja tutkimuslupien hakemisen ajankohdalle. Tutkimuslupahakemukset oli tarkoitus jättää Vantaan kaupungille helmikuussa 2016.

Yhdistin tutkimusprosessiini viimeisen työharjoitteluni tutkimuskohteena olevissa tukitaloissa. Työharjoittelun yhdistämisen tavoitteena oli saada laajempi kuva tutkimuskohteesta sekä hyödyntää sitä tutkimussuunnitelmassa. Työharjoitteluni tukitaloissa antoi myös mahdollisuuden keskustella henkilökunnan kanssa tutkimusprosessiin liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi

haastatteluihin liittyvistä yksityiskohdista. Työharjoitteluuni sisältyi vaihtelevasti vapaa-aikaa, jolloin sain työstää tutkimussuunnitelmaa ja tutkimuslupahakemuksiin liittyviä asioita.

Tutkimuslupahakemusta varten valmiina tuli olla selkeä tutkimussuunnitelma, joka sisälsi pienen teoriaosan, tutkimuksen tavoitteet, tutkimusmenetelmät, suunnitelman haastatteluista sekä alustavan aikataulun tutkimuksesta. Tärkeä osa suunnitelmaa oli myös tutkimuksen eettisyyteen liittyvät asiat, kuten esimerkiksi haastateltavien anonymiteetin kunnioittaminen ja miten kerätty aineisto säilytetään. Tutkimuslupahakemuksen liitteeksi oli myös liitettävä haastattelurunko, haastateltaville annettava tutkimuksen saatekirje sekä tutkimuksen suostumislomake, jonka haastateltavat allekirjoittavat.

Tutkimussuunnitelmastani järjestettiin Laurea-ammattikorkeakoulussa seminaari tammikuussa 2016. Seminaarin tarkoituksena oli esitellä suunnitelmaa tutkimuksestani ja antaa kehitysideoita tutkimussuunnitelmasta. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin Laurea-ammattikorkeakoulussa tammikuussa 2016, jonka jälkeen aloitin teemahaastattelurungon, tutkimuksen saatekirjeen sekä tutkimuksen suostumislomakkeen työstämisen. Tutkimuslupahakemukset jätin Vantaan kaupungille helmikuussa 2016.

Vantaan kaupunki myönsi tutkimusluvut (LIITE 1) tutkimukselleni maaliskuussa 2016. Tämän jälkeen työstimme yhdessä yhteistyökumppanin kanssa haastatteluiden aikatauluja. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tavoitteena oli toteuttaa haastattelut maaliskuuhun 2016 aikana, mutta aikataulujen yhteensovittamisvaikeuksien vuoksi haastattelut toteutettiin toukokuussa 2016. Aikataulun muutokseen vaikutti vahvasti se, että ei ollut turvallisuuteni kannalta suotavaa mennä tukitaloihin yksin. Tukitalojen työntekijöistä yhden piti olla aina mukana varmistamassa, että haastateltavat olivat haastattelukunnossa eivätkä muut asukkaat olleet esimerkiksi päihtyneenä. Haastattelutilanteet sujuivat mutkattomasti, eikä sovittuja haastatteluja jouduttu siirtämään.

Haastatteluiden jälkeen aloitin tutkimusaineiston litteroimisen. Litteroinnin yllättävän työllistävyyden vuoksi, ja sen yhdistäminen kokopäiväiseen työhön, viimeinen haastattelun litterointi valmistui vasta marraskuussa 2016. Litteroinnin valmistuttua aloitin tutkimusaineiston analysoimisen ja tutkimusraportin rakentamisen. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tutkimuksen oli määrä valmistua lokakuussa 2016, mutta tutkimusprosessi olikin ajateltua työlämpi henkilökohtaiset voimavarani huomioiden. Tutkimus valmistui marraskuussa 2017.

8 Tulokset

Tässä luvussa käsittelen opinnäytetyöni tutkimustuloksia. Ensimmäiseksi avaan haastateltavien taustatietoja, jonka jälkeen tutkimustulokset on jaoteltu teemahaastattelun teemojen

mukaisiin alalukuihin. Haastattelujen teemoina olivat yhteisöllisyys, asuinviihtyvyys, yleiset säännöt ja käytännöt sekä henkilökunnan rooli. Haastatteluiden tuloksista nousi myös uusi tärkeä teema, vertaistuki, joka on raportoitu omana alalukunaan.

Jokaista teemaa on tarkasteltu yhteisön ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Tulosten raportoinnissa olen hyödyntänyt suoria lainauksia haastatteluista, joiden avulla olen tuonut tukitalojen asukkaiden äänet kuuluviin. Suorissa lainauksissa olen nimennyt asukkaat uudelleen anonymiteetin suojaamiseksi H1, H2, H3, H4, H5 ja H6 sekä suorissa lainauksissa mainitut nimet on muutettu.

Haastateltavat asukkaat olivat kaikki miehiä, joiden ikäjakauma oli 30 vuodesta 65 vuoteen. Kolmella haastateltavista oli lapsia ja ovat eronneet. Tukitaloissa asuttu aika vaihteli yhdestä kuukaudesta yhteen vuoteen ja kuuteen kuukauteen. Yhdelläkään haastateltavista ei ollut aiempaa kokemusta tukitaloissa asumisesta, mutta kaikilla oli kokemusta jostain muusta tuesta asumisesta.

8.1 Yhteisöllisyyden näkyminen tukitalossa ja sen koettu merkitys

Haastattelut aloitettiin määrittelemällä mitä yhteisö haastateltavien mielestä tarkoittaa ja mitkä ovat sen muodostumiseen vaikuttavat tekijät. Puolet haastateltavista määrittelivät yhteisön nykyisen tilanteensa kautta, yhdessä asumisella, joista yksi mainitsi myös, että yhteisön jäsenillä tulisi olla samanlaiset mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet elämässä. Kaksi haastateltavista määritteli yhteisön yhdessä tekemisen kautta, joista yksi piti tärkeänä yhteisön jäsenien kemioiden kohtaamisen. Kaksi haastateltavista, jotka asuivat myös samassa tukitalossa, eivät kokeneet tukitalosta muodostuvaa asuinyhteisöä yhteisönä lainkaan. Syyksi he kertoivat, että jokaisella asukkaalla on erilainen elämäntilanne ja erilaiset tavoitteet, jonka vuoksi jokainen kulkee omia aikataulujaan.

H1: ” No yhteisö on mun mielestä se, että se on me asukkaat ja meidän tukihenkilöt eli meidän henkilökunta, tukiasuntojen henkilökunta. Niistä muodostuu se yhteisö.

H2: ”Meillä on kaikilla eri duuniajat, niin ei meillä oikeestaan oo sillä tavalla (yhteisöä). Siis sillon, kun nähdään niin me tullaan toimeen, mut ei me tehdä mitään kimpassa.”

H4: ”No yhteisöllä kait pitäis olla niinku tavallaan samat intressit, niinkun ton, ton elämäntilanteen parantamiseksi ja tota, vaikka tota erilaisii ihmisii ollaan ja eri tilanteissa niin, niin tota kuitenkin niin se, että eletään yhdessä ja, ja

tota vaihdetaan sillain, sillain niinku pyöritetään tätä taloa omin nokkinemme niin, niin tota se on tavallaan sitten se, se yhteisö.”

Tukitaloihin sisälle pääseminen koettiin helpoksi ja tämä oli kestänyt muutamasta päivästä muutamaan viikkoon. Yksi haastateltavista kertoi, että yhteisöön sisälle pääseminen on omasta asenteesta kiinni ja vaatii kärsivällisyyttä. Kaiken kaikkiaan tukitalojen ilmapiiri koettiin hyväksi, eikä kukaan kokenut, että tukitalossa asuminen olisi ollut haastavaa. Yksi haastateltava kuitenkin mainitsi, että kaipaasi enemmän yksityisyyttä ja hän koki, että hänellä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin asua tukitalossa.

H2: ” No siis kaiken kaikkiaan mä oon tottunu enemmän niinku enempään yksityisyyteen, että ei tää tämmönen solukämpääasuminen niin ei oo mun juttu. Tää on nyt vaan pakonsanelema mun kohalla.”

H5: ”Mutta tota... Se on hyvin paljon siitä omasta asenteesta kiinni, kuinka nopeesti pääsee sisään ja sit se, että, että tota ei niinku tuputa itseään ja omia mielipiteitään liikaa, että se vaatii sitä kärsivällisyyttä. Se on hyvin henkilökoh- tasta se, mutta sanotaanko, että viikko kaks.”

Suurimmaksi osaksi haastateltavat eivät kokeneet, että tukitalossa olisi kenellekään muodostunut rooleja, joista yksi myös korosti, että ei haluaakaan itselleen roolia. Kaksi haastateltavista kuitenkin koki, että rooleja oli muodostunut. Toinen heistä kertoi itselleen muodostuneen ikänsä puolesta valvova rooli ja toinen heistä oli sitä mieltä, että muilla asukkailla oli jonkin näköinen rooli muodostunut. Valvovan roolin omaksunut haastateltava kertoi kyseisen roolin olevan osa hänen persoonaa, oli yhteisö minkälainen tahansa.

H2: ”No siis mähän oon vanhin tässä, et mä nyt noita kasvata, mut oon mä nyt ehkä semmonen vähän... Vähän niinku valvova täällä.”

H6: ”Ei. Emmä haluu ottaa mitään roolii.”

Kaksi haastateltavista, jotka kokivat, että tukitalossa ei ole muodostunut yhteisöä, luonnollisesti eivät myös yhteisöllisyyttä nähneet tukitalossa. Heistä kuitenkin toinen mainitsi, että yhdessä hoidetaan siivoukset ja aina autetaan toista tarpeen tullen, vaikka yhteisöllisyyttä ei nähty muodostuvan. Loput haastateltavista kokivat, että yhteisöllisyys näkyy yhdessä tekemisen kautta, joista yksi kertoi, että yhteisöllisyys näkyy heidän käyttäytymisessä sekä kun he päättävät yhdessä asioista. Yhteisöllisyydestä tuotiin vielä esille se, että kun on samanlaiset taustat ja lähes samat tavoitteet elämässä, niin se luo myös pohjan yhteisöllisyydelle.

Haastateltavien joukossa oli yksi, joka suhtautui yhteisöllisyyteen kielteisesti. Hänelle yhteisöllisyys toi mieleen Neuvostoliiton aikaiset kolhoosit ja hän ei halunnut yhteisöllisyydestä juuri keskustella. Hänen mielestä yhteisöllisyyttä ei tarvitse miettiä, koska riittää, että ke-miat kohtaavat muiden asukkaiden kanssa.

H1: ”Mulle on suoraan sanoen tämmöset teemat niinku yhteisöllisyys ja muut niin ne on... Mä en jaksa ajatella, tulee kolhoosit mieleen ja ynnä muut, että se on vähän semmonen punanen vaate koko homma. Et ei sitä tarvii mun mielestä ajatella ollenkaa, et ku homma pelittää niin se pelittää, et ei siinä näillä termeillä oo mitään merkitystä.”

H2: ” Emmä osaa oikee niinku nähdä täällä nyt ku me ollaan oikeestaan niin eri. Yks tekee yö duunii. No kyllähän me siivotaan kimpassa tai vuorotellaan siivoomisessa. Se nyt on... Ja jos tarvii apuu niin jeesataan toinen toisiamme.”

H4: ”Joo no tota... Kylhän mä tietysti, ku meil on kuitenkin joku, jossain määrin sama tausta ja käsitys siitä, että minkä takia tässä ollaan ja mihinkä tässä ollaan pyrkimässä, niin tota se nyt luo jonkun, jonkun sortin pohjan kyllä, että...”

Aikaa muiden asukkaiden kanssa vietettiin vaihtelevasti. Vastaukset jakautuivat selkeästi tukitalojen kesken, samat vastaukset kustakin tukitalosta. Ensimmäisessä tukitalossa aikaa muiden asukkaiden kanssa vietettiin suhteellisen paljon päivällä ja illalla asukkaat hakeutuivat omiin oloihin omaan huoneeseen. Ajan vieton määrä koettiin riittäväksi. Toisessa tukitalossa aikaa ei vietetty lainkaan muiden asukkaiden kanssa ja haastateltavat korostivat sitä, että eivät haluakaan viettää aikaa muiden asukkaiden kanssa. Sosiaaliset suhteet haettiin tukitalon ulkopuolelta. Kolmannessa tukitalossa ei juuri aikaa vietetty muiden asukkaiden kanssa. Syyksi haastateltavat kertoivat, että kaikilla on paljon omia menoja tukitalon ulkopuolella. He myös halusivat yhteistä ajanviettoa enemmän.

H1: ”On, et nää päivät menee tossa, et illalla sit jossain vaiheessa jokainen hakeutuu omiin oloihin, et ei sitä aikaa oo laskettu.”

H6: ”Ei me oikee vietetä niinku juuri ollenkaa. Siis sen mitä me niinku nähään keittiössä ja muuten. Ei oo semmost niinku... Emme harrasta mitään semmosii niinku keskustelupiirejä.”

Ajan vieton yhteydessä nousi esille se, että kaksi haastateltavaa eri tukitaloista kokivat elämäntilanteensa yksinäiseksi. Toinen heistä kertoi, että se ei ole yhteisöstä johtuvaa yksinäisyyttä ja toinen kertoi sen johtuvan yhteisen ajan vieton puutteellisuudesta, mutta hänen

mielestä tilanne on terve, kun sosiaalisia suhteita joutuu hakemaan tukitalon ulkopuolelta. Yksinäisyyden vastakohtana yksi asukas kertoi, että tukitalon yhteisössä hänen ei tarvitse olla yksin.

H2: ”Siis elämäni on tällä hetkellä yksinäistä. Mut ei se, et tää yhteisö ei vaikuta siihen yksinäisyyteen.”

H4: ”Joo no kyl, kyllä tietysti tässä ei, ei tota... Kun ei oo näitä vakinaisia määrättyjä aikoja millonka kokoonnutaan niin oikeestaan laisinkaa, niin kyl se siinä mielessä on, on ehkä yksinäistä, mutta mä en sitä niinku häiritsevänä kyllä pidä, että... Et tota se on oikeestaan ihan terve tilanne, että täytyy sitä sosiaalista kontaktia hakee tuolta ulkomaailmasta...”

H5: ”Tänään mulla oli huonopäivä pitkästä aikaa. Mulla oli tänään huonopäivä, kun mä tulin... yksinäni kävelin. Se oli kiva tunne, että kun tiesin, että täällä mun ei tarvii olla yksin.”

Muiden asukkaiden kanssa muodostuneista suhteista puolet haastateltavista kokivat, että kenenkään kanssa ei ole vielä muodostunut läheisemmät välit, joista yksi kertoi sen johtuvan muiden asukkaiden menoista tukitalon ulkopuolella. Loput haastateltavista kokivat, että yhden asukkaan kanssa on muodostunut läheisemmät välit, esimerkiksi samojen mielenkiinnon kohteiden myötä. Osa haastateltavista mainitsi yhdistäviksi tekijöiksi myös samat elämäntilanteet, tavoitteet, taustat, päihteettömyyden sekä arvot.

H3: ”Ei mitää sen kummempii oo ja sit nää, urheilu me nyt seurataan kaikki kolme ja ollaan urheiluystäviä, et... Seurataan aina näitä urheilutapahtumia, tiiviisti.”

H5: ”Me ollaan täällä kaikki tavallaan saman asian takia, se yhdistää meitä. Mikä tahansa yhteisö, siel on joku asia mikä sitä yhteisöä yhdistää ja meitä yhdistää se, että tota miel ei oo niinku mahdollisuutta asua omassa asunnossa.”

Haastateltavista kaksi kokivat, että heillä ei ole mitään yhteistä muiden asukkaisen kanssa. Toinen heistä kuitenkin kertoi, että yhden asukkaan kanssa on samanlaisia mielenkiinnon kohteita ja harrastuksia ja toinen heistä ei halua ajatellakaan muiden asukkaiden välisiä suhteita kaverisuhteina, sillä hän piti sitä riskitekijänä päihteettömyydelle, jos kaksi toipuvaa päihdeongelmaista ystävystyy.

H2: ”Ehkä ei noitten kanssa. Mun, mulla ei oikeestaan oo samaa, samoja arvoja noitten kanssa.”

H6: ”No jos sä katot, jos sä katot sillee, et ylipäätänsä toipuvien alkoholistien tai huumeidenkäyttäjien... Jos kaks toipuvaa alkoholistia tai huumeidenkäyttäjää ystävystyy, nii se tie on aika, se tie on aika niin sanotusti varma mitä siin tulee tapahtumaan. Sen niit retkahtamisii tulee ja se et sul on... Se ei oo, se ei oo semmonen mitä kannattaa lähtee hakeen, ainakaan mun mielestä. Et se on niinku ihan, ihan niinku aika selvä asia, ku niit on nähny aika paljon.”

Tukitalon yhteisöstä tukea päihteettömyyteen ja arjenhallintaan kertoivat puolet haastateltavista saavan. Toisen päihteettömyys auttaa omaa päihteettömyyttä ja omia ongelmia ja kokemuksiaan voi peilata muiden asukkaiden kanssa. Loput haastateltavista eivät kokeneet saavansa tukea tukitalosta, eivätkä he myös halua sitä sieltä hakea. He kertoivat, että hakevat tuen tarvittaessa tukitalon ulkopuolelta.

H1: ”En mä lähe siitä, et kyl mä oon ulkona kaikest tämmösestä yhteisöllisyydestä, et se on musta ittestään ja mä en siihen kenenkään tukee tarvii ja mä oon lähtenyt sille tielle, että...”

H5: ”On. On. Täältä vaan just kysyn neuvoa ja miten, miten sä oot selvinnyt siitä ja siitä asiasta ja... Et paljon oon saanu tukea arjenhallintaan.”

8.2 Vertaistuen merkitys yleisesti ja sen saaminen ja antaminen tukitaloissa

Suurin osa haastateltavista hyödyntävät vertaistukea. Kaksi haastateltavista kertoi, että eivät ole vertaistuki-tyyppisiä ihmisiä, joista yksi korosti sitä, että hän ei tarvitse mitään tukea päihteettömyyteensä, eikä halua toisille vertaistukea antaa. Hän myös kertoi, että tarpeen tullen hän tietää mistä apua saa. Toinen haastateltavista, joka ei hyödyntänyt vertaistukea, kertoi, että on sitä toisille kuitenkin antanut.

H1: ”...Mä jätin kaikki päihdehuollon vapaat matalan kynnyksen palaverit ynnä muut, et mä en haluu olla missään tekemisissä näitten asioiden kanssa. Et mä oon sen päätöksen tehny, että mun loppuelämän alkoholitonta ja mä en siihen tarvii minkään näköstä opastusta ja neuvoo enää. Ainoo, et mä tiedän, et jos sattuu niin huonosti, et ratkee, niin mä tiedän sitte kontaktit mihin ottaa yhteyttä...”

H2: ”Se on vaan mun luonne semmonen. Mä en oo vertaistuki ihminen.”

Neljästä haastateltavasta, jotka kokivat hyödyntävänsä vertaistukea, kolme kertoi saavansa sitä tukitalon yhteisöltä ja ovat antaneet sitä muille asukkaille. Yksi heistä kertoi pääsääntöisesti hakevansa vertaistukea tukitalon ulkopuolelta eri AA-ryhmistä. Vertaistuesta tukitaloissa tuotiin esille se, että muiden päihteettömyys tukee omaa päihteettömyyttä sekä voi peilata omia ongelmia muiden ongelmiin eikä tarvitse olla yksin niiden kanssa.

Yksi neljästä haastateltavasta kuitenkin kertoi, että ei vertaistukea tukitalosta hae, eikä ole kokenut sitä muille asukkaille annettavan. Syyksi hän mainitsi sen, että muilla asukkailla on erilaiset elämäntilanteet ja tavoitteet elämässä ja korosti sitä, että vertaistukihenkilöllä tulee olla samanlaiset arvot ja tavoitteet ja sellainen ihminen joka ymmärtää.

H5: ”Ku mähän oon niinku luullu tähän ikään asti, et mä pärjään täs elämäs yksin. Niin sen takii se on niinku helpottavaa, et mä en oo yksin näiden ongelmieni kanssa. Muilla on samanlaisia ongelmia ja sitte jos joku selvi niistä ongelmista, niin mullakin on mahdollisuus sitte kuunnella tätä toisen kokemusta, miten hän on selvinnyt siitä...”

H6: ”En, emmä. Mä en hae sitä täältä. Mä en yritä sitä, ku se ei oo... Niinku mä sanoin, tääl jokainen ihminen on eri tilanteessa ja hakee eri asioita ja... Ja tota... Niin se on turhaa ees yrittää lähtee, et semmosta... Siit ei tulis lasta eikä paskaa niin sanotusti. Et sun pitää, kuitenkin se vertaistukihenkilö pitää olla semmonen joka, joka oikeesti ymmärtää sua ja ne arvot aika pitkälti samanlaiset ku sulla on muussakin asiassa kun siinä, siinä itse raitistumisessa...”

Suurimmaksi osaksi vertaistukea ei koettu taakkana haastateltavien kesken, mutta vain kaksi haastateltavista koki sen voimavarana.

H1: ”-- enemmän mä sitä mietin taakkana. Mitä vähemmän on niinku mä sanoin palavereita ynnä muuta, mä en mitään vertaistuen kaltasta toimintaa tarvii. Mut sit jos tulee joku, ni soita ja kysy ja mikä on tilanne, että... Ei oikeestaan kiinnosta.”

H5: ”Aina ollu voimavara. Se ei oo ollu taakka koskaan...”

8.3 Tukitalojen asuinviihtyvyyden vaikutus yhteisöllisyyteen

Tukitalojen asuinviihtyvyyteen liittyvät yhteiset tilat ja kalusteet koettiin riittäviksi yhteiselle tekemiselle, eikä kukaan haastateltavista kokenut, että jotain pitäisi olla enemmän tai jotain

pitäisi muuttaa asuinviihtyvyyden kannalta. Kaksi haastateltavista kuitenkin toi esille puutteita kalusteissa, joista toinen haluaisi muuttaa pieniä teknisiä asioita ja joista toinen mainitsi kalusteiden olevan kulahtaneita (vanhatalo). Tukitalojen asuinviihtyvyyttä kuvailtiin muun muassa paratiisiksi ja loistavaksi paikaksi ja kaksi haastateltavista mainitsi olevansa vähän tyytyväinen.

Puolet haastateltavista kertoivat myös, että yhteiset tilat ja kalusteet tukevat yhteisöllisyyttä. Yksi haastateltava ei osannut sanoa, tukevatko tilat yhteisöllisyyttä, sillä hän kokee tukitalon olevan hänelle vain katto pään päällä.

H1: ”Tää on loistava. Tääl on kaikki hyvin. Ja sit on niinku varmaan mä aikasemmin sanoin, että täällähän pystyy tekee, että... yhdessä, mut hyvin vähän me tehdään yhdessä ylimääräsi asioita. Mut tääl on kaikki. Sosiaalityt, ruokailu, pihaviihtyvyys... Niin tää onku paratiisi.”

H4: ”Tilat sinäänsä toimii mun mielestä riittävästi kyllä, että... Mut se, että nää, se on niin paljon kiinni siitä ihmisten intresseistä, että mitä, mitä sitten niinkun haluttais täällä tehdä yhdessä. Et en nyt oikeen keksi mitään lisuketta.”

H6: ”No ei oikeestaan. Emmää... Täähän on loppupeleis kuitenkin, tai niin sanotusti Vantaan kaupungin lahja meille asunnottomille, et ei meidän tarvitse, meidän tarvitse asuu tuol tota, tota siltojen alla (nauraa). Niin mun mielest se on niinku... Mun mielest se pitää olla tyytyväinen siihen mitä on.”

Aikaa yhteisissä tiloissa vietetään suhteellisen paljon. Aikaa vietetään eniten keittiössä, johon tuen ruuanlaitosta sekä ruokailusta. Neljä haastateltavista kertoi viettävänsä aikaa päivittäin yhteisissä tiloissa. Yksi heistä mainitsi, että on valinnut huoneensa kalustuksen niin, että aikaa tulisi vietettyä mahdollisimman paljon muiden seurassa. Kaksi haastateltavista kertoi, että eivät juuri vietä aikaa yhteisissä tiloissa, joista toinen haluaa pysyä tukitalon ulkopuolella liikkeellä mahdollisimman paljon, mutta viettää jonkin verran aikaa olohuoneessa urheilua katsellen.

Suurin osa haastateltavista eivät kokeneet, että muut asukkaat viettäisivät juuri aikaa yhteisissä tiloissa. Tähän on vaikuttanut esimerkiksi se, että muilla asukkailla on televisiot omassa huoneissaan sekä viettävät paljon aikaa tukitalojen ulkopuolella. Kahdella haastateltavista ei ole televisiota omassa huoneessaan.

H1: ”En. En mä tota, niin kauan, ku mulla jalat toimii, niin mä oon mahdollisimman paljon ulkomailmassa, tapaan ihmisiä. Ei mun luonteella. Sit jos mä oisin tääl aamusta iltaan, nii vinttihän siinä pimenis lopullisesti.”

H4: ”Hmm se nyt tietysti vaihtelee vähän, että... Mut tosiaan kyllä päivittäinhän mä. Ei mulla mitään muuta nukkumasijaa ole, ilman muuta mä oon täällä...”

H5: ”Ja se on se hyvä pointti niinku. Sen takii tää pitää olla askeettinen tää huone, että mä viihdyn tuolla muiden seurassa. Mä tuun tänne nukkumaan.”

8.4 Yleiset säännöt ja käytänteet tukitalojen arjessa

Kuukausittaiset talopalaverit koettiin hyväksi ja hyödyllisiksi. Haastateltavat toivat esille muun muassa sen, että talopalaverit ovat hyvä väylä kommunikoimiselle ja siellä pystyy tuoda asioita julki, kun asiat eivät välttämättä tule arkipäiväisessä keskustelussa esille. Kaikki haastateltavat kokivat, että talopalavereita ei pitäisi olla useammin. Yksi haastateltavista koki, että jos talopalavereita on useammin, ne muodostuisivat rasitteeksi muille asukkaille.

Talopalavereiden koettiin suurimmaksi osaksi tukevan yhteisöä ja yhteisön hyvinvointia. Yksi haastateltavista toi esille sen, että talopalaverit vahvistavat yhtenäisyyden tunnetta yhteisössä, kun asioista päätetään yhdessä. Kaksi haastateltavista ei osannut sanoa, tukevatko talopalaverit yhteisöä. Toinen heistä arveli, että talopalavereilla voisi olla merkitys yhteisöön. Hänelle ei ollut vielä muodostunut riittävää kokemusta talopalavereista, koska hän oli haastatteluhetkellä ehtinyt asua tukitalossa vain kuukauden.

H1: ”Kyllä siellä voi ja mä... Pitää laukastakki, jos jotain ongelmaa, niin ne pitää siinä sanoa, että... Et se on ihan hyvä, hyvä miittinki, että kerran kuussa riittää.”

H5: ”Niin me oltiin tos pihalla ja se oli niinku... Siitä varmasti jäi kaikille hyvä yhtenäisyyden tunne, et yhdessä tehtiin ja päätettiin asioita ja... Se oli hyvä juttu.”

H6: ”Niin. Etsä pakosti nää semmosia ihmisiä, jotka, jotka siis te... Tai siis sillee, ei ne tuu niin sanotusti esille ne asiat, vaikka kommunikoiskin.”

Suurin osa haastateltavista kokivat, että yleiset säännöt ja käytänteet tukevat tukitalon yhteisöä. Yksi heistä toi esille sen, että ilman sääntöjä ihmiset asettuisivat eriarvoiseen asemaan. Kaksi haastateltavaa ei kokenut säännöillä olevan vaikutusta yhteisöön.

Yleisiin sääntöihin ja käytäntöihin vaikuttaminen koettiin vaihtelevasti mahdolliseksi sekä mahdottomaksi. Yksi haastateltavista koki vaikuttaneensa niihin ja kolme haastateltavista ei kokeneet vaikuttaneensa. Yksi ei osannut sanoa. Yleisistä säännöistä ja käytännöistä tuotiin esille muun muassa se, että ne ovat niin sanotusti kirjoitettu mustaa valkoisella sekä ovat automaattisesti muodostuneet.

Kaikki haastateltavat kokivat, että kirjoittamattomia sääntöjä on muodostunut, esimerkiksi jokainen siivoaa omat jälkensä, huomioidaan toisia sekä kahvin keittoon liittyviä, että aamulla ensimmäinen keittää pannun täyteen ja viimeinen tyhjentää ja huuhtelee pannun. Kirjoittamattomia sääntöjä pidettiin itsestään selvinä asioina.

H1: ”Kyllähän me niitä mietitään niitä, mutta eihän meillä oo mitään mahdollisuutta vaikuttaa niihin. Ne on tehty mustaa valkosella.”

H3: ”On tietysti se, et jokainen nyt siivoo omat jälkensä ja jotain ruokaa tekee ja kaikki, ettei jätä mitään likasii astioita pitkin pöytii tonne ja semmosta.”

H5: ”Kyllä ne tukee, koska se hyvin, hyvin helposti sit asettaa täällä yhteisössä ihmiset eriarvoiseen asemaan, jos jollain on koiria ja jollain ei...”

H6: ”Niin. Siis sillee niinku, et omat jäljet siivotaan. Ei se oo niinku... Et jos siitä pitää jollekin niinku kirjottaa säännöt, niin mä en tiedä onks tukitalo sille oikee paikka tai ylipäätänsä. Et sillon pitäs ehkä lähtee käymää opettelemassa jossain siivous jutut.”

Kaikki haastateltavat kertoivat noudattavansa tukitalojen yhteisiä sääntöjä. Pääosin sääntöjen ei koettu rajoittavan arkea, lukuun ottamatta yksi haastateltava koki päihteettömyyssäännön rajoittavaksi. Yhteisten sääntöjen rikkomisen seurauksista kolme haastateltavista kokivat yhteisten niiden rikkomisen vaikuttavan negatiivisesti yhteisöön. Kaksi heistä kertoivat, että esimerkiksi päihtyneenä taloon tuleminen johtaisi yksilön eristämiseen ja ulos sulkemiseen. Kaksi haastateltavista ei kokenut, että sääntöjen rikkomisella olisi vaikutusta yhteisöön ja toinen heistä oli sitä mieltä, että sillä ei pitäisikään olla vaikutusta. Yksi haastateltava ei osannut vastata, koska ei ollut vielä sattunut sellaista tilannetta. Kahden haastateltavan kertomuksista päihteettömyyssäännön rikkomisesta oli havaittavissa lojaliteettia muita asukkaita kohtaan.

H4: ” No sehän nyt vähän riippuu siitä, et miten sit käyttäytyy mutta... mutta mutta... Kyllähän se vähän järkyttäis sitten tuota yleistä ilmapiiriäkin, et tota ja

aiheuttas semmosen huolestuneisuuden, et mikä tolle nyt tuli. Et se voisin kuvitella näin että... en mä oikeen usko et siitä nyt sitte vielä sen pahemmin niinkun täällä mitään toimintaa välttämättä syntyis jos tota saadaan se homma hoitumaan niin että painuu pehkuihin ja pysyy hissukseen, et tota.. Mut semmonen jos menee sit niinku häiritseväks, nii, niin tota ilman muuta sehän sitten jo aiheuttaa sen, että, et tota varmasti, varmasti tulis semmosta ulossulkemista sitten jo siinä, et ei tää, tää ei toimi ja jotain toiminpiteitäkin ruvettais miettimään. vaikee tilannehan se olisi.”

H6: ”Jokaisen pitää ite tajuta se. Ei se, ei potkimalla tääl niinku siis niinku, et ei, ei missään nimessä. Koska ei se, se sillee niinku minkään näköst suurempaa merkityst, ku vieläki sillee puhutaan aikuisist ihmisist. Kyl ne osaa ne tehdä.”

8.5 Henkilökunnan rooli ja tuki tukitalojen yhteisöissä

Suurin osa haastateltavista kokivat, että henkilökunnalta saa riittävästi tukea yhteisöön liittyvissä asioissa. Kaksi haastateltavista eivät osanneet sanoa. Toinen heistä kertoi syyksi sen, että ei ole tullut vastaavaa tilannetta eteen ja toinen heistä ei osannut sanoa, koska oli asunut vasta kuukauden tukitalossaan.

Henkilökunnan roolia yhteisön muodostamisessa kolme haastateltavista kuvailivat asukasvalintojen kautta. He toivat vahvasti esille sen, että kaikki eivät sovellu tukitalon kaltaiseen asumiseen ja asukasvalinnoissa on otettava huomioon nykyiset asukkaat ja heidän esimerkiksi ikä ja tavoitteet päihteettömyyden suhteen. Kaksi haastateltavista kuvailivat henkilökunnan roolia sääntöjen noudattamisen ja valvonnan kautta. Yksi haastateltavista koki, että henkilökunnalla ei ole roolia yhteisön muodostamisessa ja mainitsi, että jos yhteisö ei toimi, niin ei henkilökuntakaan saa sitä toimimaan.

H1: ”On tietysti se, että se merkitys siin on työntekijöillä tai tukareiden henkilökunnalla se, että silloin ko otetaan asukas vaihtoon ja lähtee omille teille mihin lähtee... Nii silloin pitäs hyvin tarkkaan kattoo se, et mimmnen henkilö siihen laitetaan et sopiiko se alkuunkaa. Et se on suurin virhe mitä voi tehdä että majotetaan semmonen henkilö ja tiedetään muiden, muiden tota olemukset ja käyttäytymiset ja luonteet nii et mahollisimman pitkään katon sen et tulee semmonen henkilö asumaan mikä sopii porukkaan.”

H4: ”Jaa-a, se on kyllä melko ongelmallinen juttu sanoo, ku ei oo oikee semmosta tilannetta noussu esiin. Mutta kyllä mä nyt olettaisin, että, et kun nehän nyt puhelinsoiton päässä ovat niin kyllä se siitä, sitä asiaa voidaan mainita

mutta... Mutta mutta miten sitte henkilökunta voi vaikuttaa niin, niin se on mulle vielä mysteeri tältä osin...”

H6: ”Mut ei se, no sehän nyt on. Jos ei se sun sanoma yhteisö toimi, niin ei se, ei se, ei sitä kyllä työntekijätkään saa toimimaan (nauraa).”

Työntekijöiden tuki ja kontrolli koettiin pääosin riittäväksi. Yksi haastateltavista korosti sitä, että enempi kontrolli voisi muodostua joillekin rasitteeksi ja viestiä siten epäluottamuksesta tukitalossa asumisesta. Vain yksi haastateltavista koki, että kontrollia voisi olla enemmän ja viittasi erityisesti päihteettömyyden valvontaan.

Kaikki haastateltavat kokivat, että henkilökunnan kontrolli on positiivista ja yksi heistä mainitsi, että kaikilla tulee olla samat säännöt, muuten yhteisöllisyys murtuu. Kolme haastateltavista vielä mainitsi, että henkilökunnan kontrollilla ei ole vaikutusta yhteisön toimintaan tai omaan arkeen.

H1: ”Positiivista. Se kuuluu asiaan heiltä käsin, että pidetään se, kun meitähän on joka lähtöön, että jossain saattaa olla, että ei homma pelitäkään niin, et säännöistä pidetään kiinni.”

H3: ”Ei oikeestaan, kaikki on mennyt ihan hyvin tähänki mennessä. Ei täs mitään valittamista ainakaa oo.”

H4: ”...En mä mitään sen kummempaa, kummempaa tarkkailua nyt oikeestaa keksi, et kannattais, kannattais tähän nyt asentaa sitten. Että se vois, vois ehkä joillekin olla, olla tota vähän rasitekin, et, et siin nyt tulee sitte se epäluottamuksen fiilinki, että eiks ne nyt usko et me täällä pärjätään.”

H6: ”...Siis jos sul on se yks tietty sääntö, mikä on ohjenuora, ohjenuora minkä kans mä elän, siis se päihteettömyys, niin kyl mun mielest sitä voi kontrolloida just niin paljon ku vaan rahkeet riittää. Mua se ei haittaa millään tavalla.”

8.6 Yhteenveto

Tukitalojen asukkaat määrittelivät yhteisön lähinnä haastatteluhetkellä olevan tilanteensa kautta, yhdessä asumisella. Yhdessä tukitalossa ei koettu olevan yhteisöä ja yhteisöllisyyttä lainkaan. Siinä tukitalossa tukitalon koettiin olevan vain ”katto pään päällä”, jonka vaihtoehtona oli kadulla asuminen. Vastaukset kustakin tukitalosta olivat samankaltaisia läpi haastatteluiden.

Yhteisöllisyyden näkymisen koettiin näkyvän yhdessä tekemisen kautta ja kemioiden kohtaamisella. Yhteisestä tekemisestä tuotiin esille lähinnä tukitalojen kunnossapitoon liittyvät asiat kuten esimerkiksi siivoaminen. Tukitaloissa vietetty yhteinen aika oli kuitenkin suhteellisen pientä, johtuen asukkaiden menoista tukitalojen ulkopuolella.

Yhteisöllisyydellä ei koettu olevan suurta merkitystä, mutta yhteisöllisyydestä tuotiin muun muassa esille se, että ei tarvitse olla yksin ja että samankaltaiset elämäntilanteet antoivat tukea esimerkiksi päihteettömyyteen. Tukitaloissa koettu yksinäisyys ei ollut suurta.

Vertaistuki omana teemanaan nousi haastatteluista vahvasti esille. Vaikka vertaistukea ei varsinaisesti omassa muodossaan tukitaloissa annettu, koettiin muiden asukkaiden päihteettömyyden ja taustojen antavan tukea. Aukkaat toivat esille sen, että muiden asukkaiden kanssa pystyi keskustelemaan omasta tilanteestaan ja keskustelut antoivat mahdollisuuden peilata omia ongelmiaan. Keskusteluista oli myös mahdollista saada neuvoja, miten selvitä erilaisista ongelmatilanteista. Vertaistuesta kuitenkin nousi esille se, että sitä suurimmaksi osaksi pyritään hakemaan tukitalon ulkopuolelta.

Tukitalojen asukkaat olivat tyytyväisiä tukitalojen asuinviihtyvyyteen. Asuinviihtyvyyttä kuvailtiin ”paratiisiksi” ja Vantaan kaupungin antamaksi lahjaksi asunnottomille. Yhteisten tilojen kalusteiden koettiin osittain tukevan yhteisöllisyyttä eikä muutoksia kalusteissa koettu tarpeelliseksi. Yhteisissä tiloissa vietettiin aikaa lähinnä keittiössä ruuanlaiton yhteydessä ja muiden asukkaiden ei koettu viettävän paljoa aikaa yhteisissä tiloissa. Syyksi mainittiin taas muiden asukkaiden menot tukitalojen ulkopuolella.

Kerran kuukaudessa järjestettävät talopalaverit koettiin hyviksi ja tukevan yhteisöllisyyttä ja yhteen kuuluvuuden tunnetta. Useampi talopalaveri kuukaudessa koettiin, että se voisi muodostua rasisiteeksi. Talopalaverit koettiin myös hyväksi tilaisuudeksi tuoda asioita julki, joita ei esimerkiksi arjessa tule esille.

Yleisiin sääntöihin ja käytäntöihin ei koettu juuri mahdollisuutta vaikuttaa. Kirjoittamattomia sääntöjä koettiin muodostuvan lähinnä omien jälkien siivoamisessa. Tukitalojen säännöt koettiin hyödyllisiksi, yhteisöllisyyttä tukeviksi. Yhteisten sääntöjen katsottiin myös vähentävän eriarvoisuutta asukkaiden kesken. Kaikki kokivat noudattavansa sääntöjä ja kokivat että myös muut asukkaat noudattavat. Sääntöjen mahdollisesta rikkomisesta tuotiin esille se, että se mahdollisesti aiheuttaisi ulkopuolelle sulkemisen ja yhteisöllisyys rikkoutuisi. Tukitalojen sääntöjen ei koettu rajoittavan arkea.

Työntekijöillä koettiin olevan rooli yhteisön muodostamisessa asukasvalinnoilla. Työntekijöillä on vastuu yhteisön muodostamisessa valitsemalla asukas, joka sopii kyseiseen tukitaloon ja

sen asukkaisiin. Työntekijöiden kontrolli ja tuki koettiin positiiviseksi ja tukevan tukitalojen yhteisöjä. Osa toi esille sen, että kontrolli kuuluu työntekijöiden työnkuvaan.

9 Pohdinta

Koen, että tutkimukseni onnistui hyvin ja sain vastaukset molempiin tutkimuskysymyksiini. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen miten yhteisöllisyys näkyy tukitaloissa sain vastaukseksi, että yhteisöllisyys näkyy lähinnä yhdessä tekemisen kautta ja toimeen tulemisessa muiden asukkaiden kanssa. Se, että en syvempää merkitystä saanut tutkimuskysymykselle voi johtua esimerkiksi siitä, että kaksi haastateltavaa ei kokenut yhteisöä ja yhteisöllisyyttä lainkaan, toiset kaksi haastateltavaa olivat asuneet tukitalossa lyhyen ajan ja yksi haastateltava ei pitänyt yhteisöllisyys käsitteestä lainkaan. Nämä eroavaisuudet haastateltavien välillä kertovatkin kuitenkin siitä, että jokainen on yksilö ja, että esimerkiksi yhdessä asuminen ei aina riitä siihen, että yhteisöä ja yhteisöllisyyttä muodostuu.

Toiseen tutkimuskysymykseeni mikä yhteisöllisyyden merkitys asukkaille on sain vastaukseksi, että yhteisöllisyydellä ei koettu olevan suurta merkitystä, mutta tuloksista nousi kuitenkin se, että ei tarvinnut olla yksin ja että muiden asukkaiden samankaltaiset elämäntilanteet tukevat omaa päihteettömyyttään. Näistä yhteisöllisyyden vaikutuksista on samankaltaisia tutkimustuloksia, esimerkiksi Marja Kratter (2008) on tutkinut samankaltaisen asunnottomien päihdekuntoutujien yhteisökodin asukkaiden toimijuutta, jonka tuloksissa vahvasti nousi esille vertaistuen merkitys ja se, että ei tarvinnut olla yksin (Kratter 2008, 288). Myös Kantoluoto (2011) on tutkinut tuetussa asumisessa asuvien ihmisten kokemuksia asunnottomuudesta ja hänen tutkimuksestaan esille nousi se, että muut asukkaat koettiin merkittävimiksi tukijoiksi ja vertaistuen antajiksi. Tuetussa asumisessa ei tarvinnut olla yksin ja muiden päihteettömyyden koettiin tukevan omaa päihteettömyyttä. (Kantoluoto 2011, 54-55.)

Olen pohtinut yhden tukitalon kokemusta siitä, että heillä ei ole muodostunut yhteisöä ollenkaan. Haastateltavat kyseisestä tukitalosta kertoivat, että suurin syy siihen on, että kemiat eivät kohtaa muiden asukkaiden kanssa sekä jokaisella asukkaalla on omat aikataulunsa, jolloin yhteistä aikaa ei juuri jää. Tähän voisi ratkaisuna kehittää esimerkiksi yhteistä toimintaa yhdessä asukkaiden kanssa, joka voisi vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tukitaloissa ei ole säännöllistä toimintaa muuta kuin kuukausittaiset talopalaverit, mutta toisaalta tukitalojen palveluna on tarkoitus kannustaa asukkaita itsenäiseen elämään sekä valmistaa asukkaita itsenäiseen asumiseen.

Haastateltavat kokivat, että tukitalojen sääntöihin ja käytäntöihin ei ole mahdollista vaikuttaa. Sääntöjen ei kuitenkaan koettu rajoittavan arkea. Asukkaiden kanssa olisi hyvä pohtia sääntöjen merkitystä sekä antaa heille mahdollisuus vaikuttaa niihin, vaikka haastateltavat

eivät sillä hetkellä kokeneet negatiivisena sitä, että sääntöihin ei pääse vaikuttamaan. Eteen kuitenkin voi joskus tulla sellainen tilanne, jolloin yleisiä sääntöjä kyseenalaistetaan ja sääntöjen noudattamisessa on joillakin ongelmia. Jos yhteisön jäsenet ovat itse päässet vaikuttamaan sääntöjen luomiseen, näkyy se usein vahvempana sitoutumisena niiden noudattamiseen (Murto 201, 27). Asukkaiden ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun vahvistaa myös osallisuutta, jolla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Osallisuutta lisäämällä vähennetään syrjäytymistä sekä vahvistetaan tasa-arvoisuutta (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2017).

Tutkimus prosessina oli työläämpi kuin kuvittelin. Olisin voinut valmistautua enemmän prosessin laajuuteen. Saamani ohjaus opettajalta oli hyvää ja tutkimusprosessia selkeyttävää, mutta olisin toivonut enemmän opetusta tutkimusmenetelmistä niihin sisältyvillä opintojaksoilta, sillä tämä oli ensimmäinen kokemukseni tutkimuksen tekemisestä. Koen, että jos olisin ollut kokeneempi haastattelijana, olisin saanut mahdollisesti enemmän irti haastatteluista ja olisin osannut kysyä haastateltavilta tarkempia kysymyksiä. Tämä tutkimukseni raapaisi vain pintaa siitä mitä kaikkea yhteisöllisyys voi olla, mitä kaikkea se voi pitää sisällään sekä mihin kaikkien sillä on vaikutusta.

Tutkimukseni kuitenkin antaa hyvän pohjan jatkotutkimuksille. Olisi erittäin mielenkiintoista tutkia syvemmin yhteisöllisyyden vaikutuksia päihitteettömyyteen sekä yhteisöllisyyden mahdollisia negatiivisia vaikutuksia yksilöön. Suuri osa tukitalojen asukkaista on aikaisemmin asunut jossakin yhteisöllisessä tuetussa asumisessa tai heillä voi olla kokemusta esimerkiksi päihdekuntoutuksessa hyödynnettävässä yhteisöhoidosta. Olisi myös mielenkiintoista tutkia millaisia aikaisempia kokemuksia asukkailla yhteisöllisyydestä on ollut ja miten aikaisemmat yhteisöt eroavat nykyisestä tukitalon yhteisöstä.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs uudistettu painos. Riika. Vastapaino.

Aro, J. 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy. 35-60.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2017. Asunnottomat 2016. Selvitys 1/2017. Lahti. Viitattu 9.5.2017.

file:///C:/Users/VHakk/AppData/Local/Temp/Asunnottomat_2016_versio_28.3.2017.pdf

Asunto Ensin. 2016. Tietoa asunnottomuudesta. Viitattu 9.5.2017

<http://asuntoensin.fi/tietoa/>

Erkkilä, E. & Stenius-Ayoade, A. 2009. Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Työpapereita 2009:2. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Socca. Viitattu 4.5.2017 http://www.socca.fi/files/150/Asunnottomat_vastaanottoyksikoissa.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. - 16. painos. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Hyle, M. 2014. Yhteisökehittämisen kokemuksia Botswanaasta. Teoksessa Elenius, K. (toim.) Yhteisölliset työmenetelmät laitosympäristössä. Helsinki: Helsingin Diakonissalaitos. 33-41.

Hyypä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Hyypä, M. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Johansson, J. 2013. Moraalisen järjestyksen ylläpito asumispalvelun häiriötilanteissa. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 29. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 157-181.

Kangaspunta, S. 2011. Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy. 15-34.

Kantoluoto, A. 2011. Kertomuksia asunnottomuudesta. Pro gradu-tutkielma. Helsinki. Helsingin Yliopisto. Viitattu 29.10.2017.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28110/kertomuksia%20asunnottomuudesta.pdf?sequence=2>

Kratzer, M. 2008. Yhteisökoti paikkaamassa miehistä elämän vajeita. Teoksessa Korkiamäki, R., Nylund, M., Raitakari, S. & Roivanen, I. (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä. PS-kustannus. 283-295.

Murto, K. 2013. Osa 1. Terapeuttinen yhteisö. Teoksessa Murto, K. (toim.) Terapeuttinen yhteisö. Porvoo. BOOKWELL. 9-127.

Råman, P. 2007. Kehittyvät asumispalvelut. Teoksessa Granfelt, R., Seppälä, U. & Sunikka, S. (toim.) Asunnottomuus kirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. Helsinki. SOCCA & Heikki Waris - instituutti. Julkaisusarja 13. 58-60.

Saari, J. 2009. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki. WSOYpro Oy.

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Saastamoinen, M. 2011. Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy. 61-91.

Sarajärvi A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Viides uudistettu painos. Jyväskylä. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Asumispalvelut ja asunnon muutostyöt. Viitattu 23.10.2017.

<http://stm.fi/asumispalvelut-asunnon-muutostyot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Vertaistuki. Viitattu 11.10.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Asuminen. Viitattu 11.10.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/asuminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Osallisuus. Viitattu 29.10.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Vantaan kaupunki. 2017. Päihdekuntoutujien asuminen. Viitattu 3.10.2017

http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/paihteet_ja_mielenterveys/kuntouttava_asuminen/paihdekuntoutujien_asuminen

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa.....	40
Liite 2: Tutkimuksen saatekirje	42
Liite 3: Tutkimuksen suostumuslomake	43
Liite 4: Teemahaastattelurunko	44

Liite 1: Tutkimuslupa

**Tutkimuslupa / Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys [REDACTED]
etätuetujen tukitalojen arjessa / Matilda Savolainen**

Opinnäytetyön aiheena on yhteisöllisyyden merkitys Vantaan kaupungin päihdepalveluiden kuntouttavien asumispalveluiden [REDACTED] yksikön etätuetujen tukitalojen arjessa. Päihdepalveluiden kuntouttavat asumispalvelut ovat tarkoitettu vantaalaisille asunnottomille päihdekuntoutuville ja palveluita on tarjolla päihdekuntoutuksen eri vaiheisiin. [REDACTED] yksikön etätuetut tukitalot ovat kuntouttavien asumispalveluiden asumispolun lopussa ja asukkaiden kuntoutuminen on jo pitkälle edennyt. Tukitaloista seuraava etappi on oman asunnon löytäminen.

Aineistonkeruun menetelmänä käytetään teemahaastattelua, jonka tavoitteena on antaa tilaa haastateltavien kokemuksille sekä teoreettisen viitekehyksen muotoutumiselle. Opinnäytetyön teemahaastatteluiden teemoina ovat yhteisöllisyys, työntekijöiden rooli sekä yhteisön yleiset säännöt. Haastatteluihin valitaan kahdeksan asukasta, joihin ensisijaisesti kutsutaan vähintään kolme kuukautta tukitaloissa asuneet. Mikäli valintakriteerin perusteella alle kahdeksan ilmoittautuu haastatteluun, kutsutaan haastatteluun toissijaisesti tukitaloissa alle kolme kuukautta asuneet. Haastatteluista kerätty aineisto litteroidaan ja analysoidaan muita tutkimuksia reflektoiden.

Aineiston analyysissä käytetään menetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineisto jaetaan osiin, jonka jälkeen aineisto luokitellaan eri alaryhmiin.

TUTKE katsoo, että tutkimussuunnitelma ja sen liiteasiakirjat noudattavat hyvää tutkimustapaa. Tutkija on sitoutunut siihen, ettei käytä saamiaan tietoja tutkittavan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi taikka sellaisten etujen loukkaamiseksi joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus ja tietosuojasäännöksiä, eikä luovuta kerättyjä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tutkimuslupa on myönnetty. Tutkija on sitoutunut myös eettisiin periaatteisiin. TUTKE pitää tutkimussuunnitelmaa eettisesti hyväksyttävänä.

TUTKE pitää tutkimussuunnitelmaa hyväksyttävänä ja

1. Tutkimukseen osallistuminen on asukkaille vapaaehtoista. Vantaan perhepalvelut eivät sitoudu kahdeksan haastateltavan löytämiseen. Osallistumisen tutkimukseen asukkaalta kysyy tukiyksikön työntekijä.

2. Tutkimusta puoltaa asumispalvelujen päällikkö [REDACTED]
[REDACTED]

TUTKE edellyttää, että tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan Vantaan kaupungin kirjaamoon kirjaamo@vantaa.fi ja sosiaali- ja terveystoimen käyttöön sähköpostitse pdf-versiona tulosalueen erityisasiantuntijalle [REDACTED] ja sihteerille [REDACTED]
[REDACTED]

Tutkimuksen arvioitu valmistuminen on 31.10.2016.

Lisätietoja: erityisasiantuntija [REDACTED] [REDACTED]

Päiväys Vantaa 02.03.2016

Allekirjoitus

Nimen selvennys [REDACTED]

Virka-asema Perhepalvelujen johtaja

Täytäntöönpano:
sosiaali- ja terveyslautakunta
[REDACTED]
[REDACTED]

Liite 2: Tutkimuksen saatekirje

Tutkimuksen saatekirje

Hyvä vastaanottaja,

Olen Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija. Olen tekemässä tutkimusta tukitalojen yhteisöllisyydestä, jonka tavoitteena on antaa työyhteisölle kokemuspohjaista näyttöä tukitalojen yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä. Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa [REDACTED] yksikölle palveluiden kehittämistyöväline. Tutkimuksen nimi on ”Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys [REDACTED] etä-tuettujen tukitalojen arjessa”.

Tutkimuksen aineisto kerätään yksilöhaastatteluilla, jotka nauhoitetaan. Yksilöhaastattelut järjestetään kevään 2016 aikana tukitalojen tiloissa. Haastatteluihin varataan noin tunti aikaa ja osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Tutkimuksen tuloksista koostetaan raportti, joka on julkinen. Tutkimuksen tulokset raportoidaan luottamuksellisesti osallistuneiden anonymiteettiä kunnioittaen. Osallistuneiden henkilöllisyys ei tule tutkimuksen tulosten raportoinnissa esille.

Kokemuksesi tukitalojen yhteisöllisyydestä on minulle arvokasta tietoa. Pyydän siis Sinua ystävällisesti osallistumaan tutkimukseeni. Tutkimukseen ilmoittaudutaan tukitalojen sosiaaliohjaajalle [REDACTED]:

puh. [REDACTED]
[REDACTED]

Ystävällisin terveisin,

Matilda Savolainen

[REDACTED]

Liite 3: Tutkimuksen suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen lukenut tutkimuksen ”Yhteisöllisyyden näkyvyys ja merkitys [REDACTED]
[REDACTED] etätuettujen tukitalojen arjessa” saatekirjeen ja haluan osallistua kyseiseen tutkimukseen.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimuksen tuloksista koostettava raportti on julkinen. Suostun haastattelun nauhoittamiseen.

Vantaalla _____.____.2016

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Liite 4: Teemahaastattelurunko

Opinnäytetyön teemahaastattelun runko

Taustatiedot

- sukupuoli
- ikä
- perhesuhteet
- kauan asunut tukitalossa
- onko aiemmin asunut tukitalossa

Yhteisöllisyys

- yhteisön muodostuminen ja siihen vaikuttavat tekijät
- tukitalon yhteisöön kuuluminen, kuinka nopeasti pääsee yhteisöön sisälle?
- onko asuminen yhteisössä haastavaa?
- yhteisön yleinen ilmapiiri, koetko, että tukitalon yhteisö voi hyvin?
- mikä on roolisi yhteisössä?
- koetko olevasi yksinäinen yhteisössä?
- kuinka hyvin tulet toimeen muiden asukkaiden kanssa?
- onko joidenkin asukkaiden kanssa muodostunut läheiset suhteet?
- miten mielestäsi yhteisöllisyys tukitalossa näkyy?
- keskinäinen vuorovaikutus, arvojen ja tavoitteiden kohtaaminen
- ajan viettäminen muiden asukkaiden kanssa; pitäisikö jotain olla enemmän?
- mitä yhteistä muiden asukkaiden kanssa?
- yhteisön tuki; päihitteettömyys, arjenhallinta, vaikutukset
- toisista huolehtiminen? koetko että sinusta välitetään?
- vertaistuen merkitys yleisesti -> tukitalon vertaistuki?
- vertaisuus -> taakka vai voimavara?

Asuinviihtyvyys

- onko muiden asukkaiden kanssa yhteiselle tekemiselle riittävät tilat?
- yhteisten tilojen kalustaminen -> antavatko mahdollisuuden yhteisölliseen toimintaan?
- tukevatko yhteiset tilat yhteisöllisyyttä ja miten tukee?
- pitäisikö yhteisöllisyyden kannalta tilojen olla kattavammat?
- mitä muuttaisit yhteisissä tiloissa?
- kuinka paljon vietät aikaa yhteisissä tiloissa?
- kuinka paljon vietätte muiden asukkaiden kanssa aikaa yhteisissä tiloissa?

Yleiset säännöt

- talopalavereiden merkitys, pitäisikö olla useammin?
- yhteisten pelisääntöjen merkitys
- onko päässyt vaikuttamaan yhteisten sääntöjen rakentamiseen?
- tukevatko yhteiset pelisäännöt yhteisöllisyyttä?
- onko yhteisössä muodostunut kirjoittamattomia sääntöjä? miten muodostunut?
- rajoittavatko yhteiset säännöt arkea?
- onko yhteisistä säännöistä hyötyä yhteisössä asumisessa?
- kuinka paljon noudatat yhteisiä sääntöjä?
- säännöistä poikkeaminen -> millaiset seuraukset yhteisössä?

Työntekijöiden rooli

- saako työntekijöiltä riittävästi tukea yhteisöön liittyvissä asioissa?
- miten kuvailisit työntekijöiden roolia yhteisössä asumisessa ja sen muodostamisessa?
- onko työntekijöillä riittävä kontrolli etätuettuun asumisyhteisöön <-> millaiseksi koet työntekijöiden kontrollin?
- miten kontrolli vaikuttaa arkeesi?
- koetko, että työntekijöiden tuesta ja kontrollista on hyötyä yhteisön hyvinvoinnin kannalta?
- pitäisikö työntekijöiden puolesta jotain olla enemmän/vähemmän?